

Varpas išaina kas mėnesis. Metinė prekė su parsuontimu:

Rusijoje . . . uždegtose gramatose . . . 6 rubl., Prusuose . . . 4 auks., Amerikoje ir kitur 5 auks.

VARPAS

Apgarsinimai V a r p e,
už istisą eilutę smulkaus rašto kaštuoja
80 fen. arba 40 kap.

literatūros, politikos ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Gardu, bet pertoli.

Numetant baudžiavas, visi, kam brangi buvo žmonių laimė, džiaugėsi, juog trūko pančiai, kurie nedavė augti dvasiškai ir materiališka žmonijos gerovei, ir iš-tikrųjų tikėjo, kad suteikimas ūkininkams laisvės ir apdalinimas jų žeme bus tvirtu pamatu jų geram būviui, kuriam nieko daugiau nereikšę; bet, praėjus keletai dešimtmečių, šitos viltys pradėjo aušti. Ekonomiškam ūkininkų gyvenime ėmė palengva dygti ir, laikui einant, vis labiau didintis visokios kliaudės, kurios reiškė negeriausią ateitį. Tyrėjai visuomenės gyvenimo suniko jieskoti priežasčių tų kliaudžių, idant galima būtų rasti pragumas piktui išnaikinti, ir šiandien, gali sakyti, daug jau išaiškinta, iškur dygsta piktas, varąs laimė iš-po ukininko stogo; bet nuomonės apie pikto šaltinius labai yvairios. Tarp daugelio nuomonių pažymiai išsiskiria viena, pagal kurią piktas kylas iš to, kad numetant baudžiavas tapę būk išnaikinta ir daug gerų gyvenimo sąlygų ir ypatybių, buvusių sodžių sutaisyme. Išpažintojai šitos nuomonės randa pagaliaus daug idiliško ūkininkų ir dvarininkų prielgyose ir laiks nuo laiko susirietę dejuoja, kad karštieji, bet netoli regintieji reformatoriai išardę idiliją, kurią gėrėjosi dvaras ir sodžius — anas delto, kad buvo sotus, o šitas, kad negalėjo išlepti po stipria ir aštria dvaro valdžia.

Tokią idiliją neseniai rado p. B. Ulianovski's, besikasdamas po sodžių senovės aktus; jis apskelbė ją šįmet 5 dieną gegužio mėnesio Kriokavos mokslų akademijai per iškilmingą susirinkimą, o lenkiškas laikraštis „Kraj“ tame pat mėnesij' pasiskubino apreikšti mokinto vyro radinį savo skaitytojams. Kadangi pats radinys gana interesingas, o p. Ulianovski'o mintys, del to radinio išreikštos, da interesingesnės, tai ir aš drįstu pranešti apie tai gerbiams skaitytojams „Varpo“; tiktai iš-augšto turiu pasiprašyti, jeigu mano plunksna nenupieš tokios idilijos, kokia pasisekė p. Ulianovski'ui, nes mano būdas netikęs idilijoms tvirti; tiek to, kas užsimanytų pasigėrėti idilija, gal perskaityti originalą Kraj'aus 20tam numeryj'.

Sodžius, ties kuriuo dangus niekad debesimis neaptemdavo, vadinasi Didžioji Kasina. Pirmiausia jis prigulėjo Nieviarovski'ų giminei, bet baigiantis XVI amžiui teko Kriokavos kunigams dominiko-

nams. Valdžia sodžių prigulėjo ponui, tai yra dvarininkui, ir buvo panaši į monarchos valdžią; jis valdė tikrai aštriai, vienok nespaudė ir neskriaudė savo valdomųjų. Valdomieji turėjo klausyti pono ir gerbti jį; jie mokėjo dvarui samdas, pylė javus ir ėjo į baudžiavas, bet nelaimėje turėjo tiesą jieskoti pono prieglobos ir palengvinimo sunkenybių, dvarui prigulėjusių. Ponas duodavo įstatymus ir teisdavo; jo įstatymai apimdavo yvairiausius tiesos dalykus; vieni jų buvo paskirti sodžiaus administracijai, kiti prilygo kriminališkas ir policijos bausmes. Ponas patsai prisidėdavo prie teisimo, o jo nebėstant užstodavo jį viršininkas — starosta. Pono vardu teisė tam tikruose atsitikimuose teip-pat vaitas su 7 prisaikintaisiais, bet bylininkai galėjo skųstis dvarui ir, reikiant, ponas atmesdavo sprendimą. Taigi pono valdžia buvo plati ir aštriai pildoma, vienok Kasiniečių padėjimas buvęs nepiktesnis, negu kitų luomų žmonių, kurie tuomet teip-pat buvę po grynai absoliutiška monarchos valdžia.

Tai viena pusė Kasinos viešpatystės gyvenimoi o štai ir kita. Kasiniečiai daro bendrovę, kur, prisideda prie teisimo, veda bendrus reikalus, apreikičia dvarui savo norus, užtaria už kaltininkus, atsako už samdas ir mokesčius dvarui, pagaliaus laiks nuo laiko renkasi kuopon ir darosi sau įstatymus, kuriuos ponas visuomet teikiasi patvirtinti.

Sodžiaus vyresnybė priguli vaitui, kurį renkasi patys sodiečiai, bet rinkimą turi patvirtinti ponas, nes kitaip vaitas negali pradėti pildyti savo pareigų. Vaitas turi savo pagelbininkus, kurie drauge su juo ir pildo valdymo pareigas.

Sodžius teisia civiliškas ir kriminališkas bylas. Svarbiausios civiliškos bylos apima palaikus, testamentus, išsidalinimus ir tt., o kriminališkos — kovyvariariusius nusidėjimus, pradėjus nuo užmušimų ir burtų iki paprastų peržengimų doros ir visutinės tvarkos.

Visame šitame Kasinos sutaisyme, sako p. Ulianovski's, pirmiausia yra pastebima įžymi rolė, kokia priguli patiems sodiečiams. Sodžiaus autonomija esant netik teorioj', bet ir praktiškai ji apsireikiškianti: Kasinos gyventojai veikliai prisideda prie aprūpinimo bendrų reikalų ir laikomi yra per laisvus žmones, kurie klauso dvaro teip, kaip pridera klausyti monarchos.

Iki buvo augsčiau aprašytos sąlygos. Kasinos viešpatystėje klestėjusi laimė ir tvarka; sodiečiai po pono valdžios sparnu arė žemę, teisė bylas, kas Dievo — davė Dievui, kas pono — ponui, ir nekėlė nėkokių ginčų, ponas gi, sėdėdamas ant sosto, savo valdomųjų padaryto, teip-pat džiangėsi, kad jojo stipri ir aštri valdžia žmonėms ir jam pačiam ant gero ėjo. Bet štai, išlindo ūkininkų klausymas, ir ant galo pagalios sodiečių pirkčiose pono dvasios vietą užėmė laisvė, viską aukštyn kojoms išvertusi. Sodžiaus ir dvaro vienybė, sako p. Ulianovski's, buvo išnaikinta, žemė, kurią ikitol sodiečiai samdėsi, paliko jų savastim ir baudžiavos visiškai išnyko iš visuomenės gyvenimo. Didžiai tai svarbus nutikimas, bet nereikia, pagal p. Ulianovski, užmiršti ir negerų jo pusių. Sodietis, anct jo, gavo žemę kaip savastį, bet vienkart jam buvo leista ir daryti su ja, kas patinka, t. y. parduoti, dovanoti ir tt., o pertai kyla dalinimas žemės į mažus sklypelius; antra, sodietis, perėjęs iš sodžiaus į viešpatystės vienybę arba ryšį, daug laimėjęs, anct jo, teorioj', bet vienkart jis netekęs savo dalies plačioj' autonomioj, kokią sodžius pirma buvo turėjęs. Tai dvi negeri pusi ūkininkų gyvenimo, tai dvi klaidi, padaryti paleidžiant sodžius nuo baudžiovų. Šitiedvi klaidi, pagal p. Uliavovski, tapo padaryti per tai, kad numetant baudžiavas rūpinosi apsergėti sodiečius nuo prispaudimų, neįsigilindami į pamatus juridiško sodžiaus sutaisymo; patėmyje, juog ponai spaudė sodiečius, nusprendė, kad visas sutaisymas buvo netikęs. Teip gali elgtis tik reformatoriai, apimti valandos įspūdžio, ypač jeigu siekis, kuriam tarnauja, yra didis ir svarbus, bet mokslas negališ teip greitai padaryti sprendimo apie institucijas, kurios ilgai buvo daugelyj' šalių ir davė ne menkos svarbos vaisius visutinėj' kultūros istorijoj'. Sodiečių padėjimas buvęs sunkus ne delto, kad jie neturėjo savo žemės; ne, stoka individuališkos žemės savasties tikrai būtų nė kiek nekenkus sodiečių laimei, jeigu tik lenkų valdžia būtų apsergėjęs sodiečius nuo ponų pergalės ir spaudimo.

Štai, trumpa ir aiški pasaka, o da aiškesni p. Ulianovski'o pamokinimai: 1) ūkininkams nereikėjo duoti žemės, nes jie dalina ją į mažus sklypelius ir nieko nesiklause, ką nori, su ja daro; 2) reikėjo tik apsergėti ūkininkus nuo ponų spaudimo, o nepaleisti jų iš po ponų valdžios. Jeigu reformatoriai būtų išpildę šitiedvi sąlygi, tai šiandien nereiktų kasytis pakaušio bejieškant visokių kelių išnaikinti daugeliui kliaudžių ekonomiškam ūkininkų gyvenime, ir, kas svarbiausia, visur perdėm būtų tokios idilijos, kaipo Kasinos viešpatystėj'; ant galo gi pagalios p. Ulianovskiui nereiktų jieškoti senovės supelėjusių aktų, idant galėtų pertikrinti svieta, kad reformatoriai — tai galvatrukiai, o mokslo vyrai — rimti darbininkai, kurie neardo gyvenimo harmonijos. Žodžiu — ūkininkų padėji-

mas būtų kur-kas geresnis ir jie neklaidžiotų, nors ir prašpartus turi, po viešpatystės begalę, nės nenorėtų pamesti savo sodžių del autonomijos, kurioje duoda įstatymus ir teisias patsai ponas.

Argi reikėjo jieškoti Kasinos sūdo aktų, idant galima būtų palikti mokslo vyrų? P. Ulianovski's būtų lengviaus įgijęs savo mokslą, jeigu būtų pasi-mokinęs pas kokį - nors dvarininką - bankrotą. Šitasai būtų nupiešęs jam da geresnę, negu Kasinos, idilija, kur sodžių valdo tvirta ir aštri pono valdžia; tuomet p. Ulianovski's gal būtų tikrai panorėjęs išvysti savo sodžiaus autonomiją po pono sparnu, tik, nelaimė, gardu, bet pertoli!

Lore Joniškis.

Vilkienė.

Apsysaka.

I.

Jūra! Jūra!

Kas nėra jos matęs, o tik daug prisiklaūšęs apie jos neišmatuojamą gilumą ir plotį, tas, pirmą sykį ją išvydęs, ypačiai giedrią tylią vasaros dieną, turi stebėtis.

Prieš jo akis tiesiasi visa daugybė vandenų, lyginai plati, paprasta pieva, neapriesta nė iš vienos šalies mišku ir pasibaigianti tik ten, kur prasideda dangaus skliantais.

Jei dangus giedrus ir mėlynas, kaip šiandien, tai ir jūra mėlyna ir, nors ne teip aiškiai, ne teip skaisčiai ir ne teip vienodai, kaip kybas ties ja mėlynumas, vienok vis tik akis prie savęs vilioja savo nuolat atsimumančia grožybe: nusileidžianti žemyn saulė, atsimušdama jūroje, tartum tūkstančiais žibantių žvaigždelyčių apiberia visą paviršių tamsiųjų gelmių.

Vanduo truputį juda, todėl ir tos auksuotos žvaigždelytės mirga ir mainosi be kokio galo. Vienoje vietoje paskęsta jos, idant tuojau šaly vėlei išplauktų ir, sužibėjusios per trumpą valandą sidabrine šviesa, staiga suskiltų į tūkstančius itin smulkių, akims nežiūrimų kibirkštelių. Iš melsvo jūros vandens jos padaro spindinčią auksu ir sidabru, nuolat virpančią, tarytum gyvą, milžiniškai placią laumės juostą.

Bet juo arčiau lėkšto krašto, juo mažiaus žėri vanduo ir pagaliaus, tapdamas drumstai melsvu, paskleidžia ilgas eiles siaurų, dusliai murmančių vilnių.

Vilnys tos, purtydamos savo baltus puotojančius garbinius, skubinasi pridurmai viena paskui kitą užlieti baltą, puriā pajūrio smiltį, bet, neturėdamos gana spēkų jai pasiekti, suklumpa pakelėje ir pragaišta, palikdamos vietą kitoms, kurios, valandą paužusios, paputojusios, teip-pat tuojau pranyksta, susiliedamos su drumstu vandeniu, iš kurio buvo ką-tik iškėlusios savo puikiai užiančias galvytes.

Bet jūra ne visuomet teip tyli. Ne visuomet jos vilnys teip silpnos.

Pažįsta gerai jūros veidmanystę žmonės, kurie prie jos gyvena ir žino, kad niekad jos jai išsitikėti negalima.

Turėjo gerai žinoti apie šitai ir Vilkas, kresnas, tvirtas, gal 40 metų vyras, kurs ateina dabar į pajūrį su savo baltaplankiu, mėlynakiu vienuolikos metų sūnumi. Tėvas nešasi su savimi glėbį meškerių, o juodos jo akys žvairiai žiūri prieš save, tarytum gaudydamos kiekvieną vandens sujudėjimą.

Priėjęs prie ilgo medinio tilto, išsikišusio ant drūtų ažuolinių stulpų toli į jūrą, pasišaukė prie savęs vaiką, kursai, turėdamas po pažaste pusėtiną

mazgą virvių, pasiraiteš kelinaites, brido į vandenį. Neklausydamas tėvo šauksmo, vaikas pradėjo skubiai rinkti akmeniukus ir smulkutes, balzgas varlių geldeles,*) kurias buvo išplovusios ant drėgno krašto jūros vilnys.

— Mike! Mike! — palaukęs ilgą valandą, vėl šaukia tėvas jau rūstesniu balsu.

Mikė, matydamas, kad tėvas jau pradeda pykti, vikriai apsisuko, bet pakėlęs akmeniuką, nusviedė jį da paskutinį sykį ant skraidančios pagal patį vandenį žuvėdros ir nubėgo pas tiltą.

Saulė, vis žemyn leisdamosi, nustojo spindėjus auksu. Jos šviesa pradėjo eiti vis rausvyn, iki pagaliaus visas dangaus kraštas, prisilietęs prie jūros, pati jūra ir saulė nusidarė raudonai.

Prie tilto, ant kurio buvo nuvėjęs tėvas su sūnumi, artinosi dabar jauna, dar skaistaus veido moteriškė, apsvilkusi paprastais vargdienių moterų drabužiais.

Skubiai žengdama, nuvėjo ji veikiai į tą vietą, kur iš vienos šalies tilto, turėklams pasibaigus, stovėjo prižišta prie vieno ažuolinio stulpo jos vyro valtis.

Išvydus sūnų ir vyrą valtyje, moteriškė pasilenkė prie jų. Vyro balsas linksmai atsiliepė:

— Gerai, kad pasiskubinai ateiti: saulė tuojau nusileis, man metas keliauti. Mike! lipk pas motutę! — tarė, atsigrėždamas į sūnų, ir padėjo jam kopti augštin per siauras siūbuojančias kopėčias, kurios vedė nuo valtės ant tilto.

Žmona tuo-tarpu žvilgtėrėjo vyrui į akis, prašydama:

— Neplaūk šiandien! Ar nematai, kad dangus ir jūra tartum degte dega? Naktį gal audra pakilti.

— Audra, audra! Tu vis su savo audra! — sumurmėjo tarp dantų Vilkas. — Kad aš vis teip vijočiausi, tai nė tu, ne vaikai neturėtumėte nė pastogės, nė nieko!

— Kláusiausi kitų Niekas nežada plaukti! Mat, kitų valtys guli net ant krašto ištrauktos. — tarė moteriškė, rodydama juodas valtis, kurios fiogsojo iš abiejų pusių tilto, it juodi išsiskėtę milžiniški vorai, ant baltos pajūrio smilties.

— Tai kas, kad kiti neplaūks? — atsakė nekantriai mostelėjęs ranka Vilkas, stovėdamas ant dugno savo valtės. — Ką aš kitus suvaikysiu! jie visi turtingesni, — jiems nėra reikalo. Ne pirmas sykis, plaūksiu aš vienas

— Bet negerai būti per daug drąsiam; žinai pats, kiek nelaimių — pradėjo vėl moteriškė, bet žodžiai jai ant lūpų užšalo, nes išvydo, kaip nekantybės suimtas jos vyras krūptelėjo, ir jo veidas, beveik juodai saulės nudegtas ir vėjo nupūstas, tapo dabar da tamsesnis. Jo juodos akys iš-po sutrauktų antakių sužibėjo piktumu, ir jo lieknas, kresnas liemuo išsitiesė, tarytum norėdamas parodyti savo tvirtumą. Teip stovėdamas, Vilkas dar ištiesė savo sudrūtinėjusias nuo darbo rankas, ant kurių žymėjo gislių mazgai net per drobines storų marškinių rankoves, ir sušuko balsu išvesto iš kantrybės žmogaus, didžiuojančiosi savo sveikata ir stiprumu:

— Žiūrėk į mane, į mano rankas! Jos stipresnės už geležį! Ir aš ne kūdikis! Ne pirma kart pareitų man kovoti su bangomis! Pasijįstu aš su jomis, ir jos numano gerai, juog Vilkas ne boba, kuriai tik už pakuros rodėtų sėdėti.

*) Prūsų Lietuvoje tasias „varlių geldeles“ vadina *straigijų dėžėmis*. Red.

Bet matydamas, kad tais žodžiais negali nuraminti savo moters, Vilkas traukė toliaus, o žodžiai nuo jo lūpų pradėjo plaukti minkštai ir švelniai, tiesiai nuo širdies:

— Kam-gi aš teip dirbu, kam-gi rūpinuosi, kad ne del tavęs ir ne del tų mūsų mažiukų? Pati gerai atmeni, kaip neseniai suskaitėme, juog jau visiškai nedaug tetrūksta, kad galėtumėm nusipirkti karvę. Jei Dievas padėtų man ši kartą, tai ir turėsime gyvuolėlį. Namus, garbė Dievui, ši-met pasistatėm; jeigu dar turėsime karvę, vis bus lengviau. O iš ko tie mūsų turtai jeigu ne iš tos jūros, kuri, kaip gera motina savo vaikams, jei kada ir patranko, pabaušina, tai ir vėl duoda semtis iš savo paversmių!

Čion juodos vyro akys išsimeigė su neišpasakyta meile į išsitiesusią prieš jį mėlynumą. Žiūrėjo į jį su tokiu jausmu, su koku gal veizdėti mylis vaikas į raukšlėtą, teip didžiai jam brangų, beveik šventą savo gimdytojos veidą.

Mėlynos moteriškės akys teip-pat žiūrėjo į gulincią prieš ją jūrą, bet jos akise nespindėjo toksai prisirišimas prie jūros, tiktai matyti buvo vis da numalšinta, nors jau slepiama baimė.

Jūros ir dangaus skaistumas pradėjo dilti, tik mažas rausvos šviesos ruoželis rodė tą vietą, kur buvo nugrimzdusi saulė.

— Na, pasilikite sveiki! — pertraukė vyras ilgą tylėjimą ir, atrišęs valtį, paėmė į savo stiprias rankas irklus. Linkterėjo da vieną-kart galva stovintiems ant tilto ir pradėjo skubiai irtis.

— Tegul Viešpats tave sergti! — tarė moteriškė, darydama ranka kryžiaus ženklą ties tą vietą, kur juoda valtis ardė lygų, melsvą vandenį, palikdama paskui save tik mažą žvilgančią tamsybėje raukšlę.

Vis daugiau žvaigždžių pradėjo mirgėti ant dangaus, o Vilkienė stovėjo da ant tilto, turėdama už rankos savo sūnų ir išmeigusi akis į mažą juodą taškelį, kuris suposi išpalengvo ir ėjo vis mažyn ir mažyn, iki pagaliaus visiškai prapuolė toluoje. Tik lūpos moteriškės krutėjo, kalbėdamos karštą maldą ir siusdamas ją Tam, kurisai turėjo dabar girdėti daug tylesnius už švelnų ūžimą vos judančios jūros žodžius plaukiančios iš širdies vargdienės moteriškės maldos.

II.

Grįždama į namus, Vilkienė jau iš-tolo pamatė prieš duris ir ant slenkščio laukiančius jos vaikus.

Mikė, kursai per visą miestelį žengė šaly arba užpakalyj motinos, išvydęs juos pasileido tekinas.

Kol motina prisiartinio, jis spėjo jau apsaakyti broliams, kaip tėtuis išplaukė, kaip jis pats buvo laive ant vandens, kaip daug jis turi prisirinkęs varlių geldelių ir akmeniukų.

— Tegul tik motutė užžibis šviesa, tai aš jums viską parodysiu, — tarė Mikė, linksmai barškindamas švarko kišenėse savo turtus.

Vaikai klausė jo su žibiančios akimis. Jo pasakojimas nė kiek neužėmė tik visų jauniausiojo, gal metų kūdikio, kursai nors prietamsoje, bet jau iš-tolo, pažinęs motiną, ištiesė į ją rankytes ir visu savo smulkiu kūnu stengėsi ištraukti iš turinčių jį devynių metų seselės Marytės rankų, balsiai šaukdamas:

— Mam! . . . mam! . . .

„Mama,“ paėmus ant rankų mažą rėksnį, spaudė savo lūpas prie jo riebių, apskričių skruostelių ir skubiai ėjo į triobos vidų. Paskui ją įsiritio ir visas būrelis riebių, riestaplaukių, linksmai trypančių vaikelių.

— Mare, štai tau Antaniuką, panešiok jį da truputį, bent iki aš šviesą užžibysiu, — tarė Vilkienė į

vyriausiąją iš trijų dukterų, norėdama jai pavesti kūdikį. Bet tas, apsikabinęs abiem rankytėm motinos kaklą, spaudėsi iš visos spėkos prie jos krūtinės ir tuo savo prisirišimu, teip neišpasakytai saldžiu motinos širdžiai, privertė motiną pasilikti jį prie savęs.

Matyti buvo, kad Vilkienė jau seniai pripratusi ruoštis apie namus su tokia našta ant rankų, bent darbas jai sekėsi. Ir motinai, darbuojančiais apie sukūrimą ugnies ir išvirimą vakarienės, šiuo kartu nė vienas vaikas nepadėjo, nes visas penketas susirinko apie stalą, ant kurio spindėjo jau gelsva šviesa, maža žibalinė lempelė.

Mikė, pagrižęs nuo jūros, pradėjo traukti iš kišenių visokius margus akmenėlius ir baltas bei rausvas smulkutes varlių geldeles ir dėstyti ilgomis eilėmis prieš save ant stalo.

Iš pradžios vaikai visi tylėdami gėrėjosi tuo puikiu rinkiniu. Dvejetas mažesniųjų užlipo net ant stalo, kad tik geriau prisiziūrėtų į tās grožybes.

Užvis daugiau tie turtai patiko, turbūt, Onytei, antrai iš eilės mergaitei, kuri savo mėlynom akytėm juos tarytum ryte rijo. O žinoma, juog vaikai neilgai mąsto. Tarp jų noro ir veiksmo guli visuomet labai trumpa valandėlė. Todel ir Onytė nespėjo užsimanyti tų turtų, kaip jos rankytės juos pagavo. Kiti vaikai, matydami, juog jų seselė jau pasiskyrė sau dalį; netruko ir jie iš visų pusių užpulti ant Mikės turto. Bet tas, nėkiek negeisdamas persiskirti su savo teip puikiu rinkiniu, apsikniaubė ant stalo, uždengdamas krūtinę ir abiem rankom savo gėrybes ir tokiu būdu prispausdamas staiga visas teip didžiai gobšias rankytes, išsitiesusias jo brangenybes pagriebti. Vaikai vėl, nenorėdami pasiduoti vyresniamjam broliui, įkibo jam laisvoms neprispaustoms rankytėmis į plaukus ir ausis. Pakilo baisus trukšmas. Niekam neprasikaltusi lempelė gavo tokį kumštelėjimą, kad pavirto ant šono ir sudužo jos kaminėlis. Rasi ir pačiai lempelei būtų parėjęs toksai-pat galas, kad nebūtų pagavusi jos bekrinant pati Vilkienė.

Tarp čypančių balsų penketos susipešusių vaikų buvo dabar girdėti ir rūstus motinos balsas:

— Mare, pasiliauk pešusis! Onyte, ar tai gražu teip draskytis! Jurgiuk, nustok!

Išgirdę rūstų motinos balsą, vaikai tuo pasiliovė pešęsi, bet visi vienu kartu, raudodami, apsakinejo jai savo skriaudas. Tik Antaniukas, žiūrėdamas nuo motinos rankų, kaip nuo kokio sosto, ant susibarusio pulkelio, šiepė savo burnytę, tarytum norėdamas prasijuokti, rodydamas porą savo smukučiu, ką tik išdygusių pryšakinių dančiukų, lyg norėdamas pratarti:

— Matote! Aš ne toks nedoras, kaip jūs.

Todel ir mama, rodydama vyresniems vaikams mažiausiąjį, kalbėjo:

— Matote, ir Antaniukas iš jūsų juokiasi, kad jūs tokie piktai. O tu Mike, — traukė toliau kreipdamosi į vyresnįjį sūnų, — tur-būt nė manęs, nė tėtūšio nemyli, kad nenori su savo broliukais ir seselėms akmeniukus pasidalinti. Jie, mat, ir teip namie turėjo pasilikti ir nematė nė tėtūšio išplaukiant, nė jūros.

Dar nepabaigė Vilkienė tarti tų žodžių, o jau Mikė, sunkiai atsidusęs ir tur-būt iš didelio širdies skausmo balsiai kvėpuodamas, dar su kabančioms ant blakstienų ašaromis, pradėjo dalintis teip narsiai gintais prieš valandėlę turtais, kurie tur-būt ir Antaniukui šį-kart įpuolė į aki, nes su visoms keturioms, išsitraukęs iš motinos rankų, užrėpliojo ant stalo. Kiekvieną akmeniuką, kuris pasisekė jam pagauti, kišo

tuo į burną ir skambino į savo dančiukus arba mėgino griaužti.

Veikiai pasirodė ant stalo bliūdas su garuojančia bulbiene, ir vaikai beregint sušoko prie jos.

Nuraminusi pirmą badą, visa šeimyna pradėjo linksmai šnekučiuoti, kreipdamosi vis prie „mamos“, kuri teip-pat linksmai juokavo.

Mažutė trobelė net skambėjo nuo skardžių jaunų balselių, čiulbančių, kaip pavasaryje girios paukšteliai, o rūkstanti be kaminėlio lempelė metė savo tamsoką šviesą ant skaisčių, riebių, laime bei sveikata žėrinčių veidų. Viskas čion juokėsi, čiulbėjo, rūstūs veidai Šventųjų, kabančių ant sienų, ir tie išrodė šiandien giedresni, nekaipt visuo-met.

Bet neilgai truko, ir viskas nutilo. Antaniukas pirmas, gerai prisistrėbęs gėlienės, atmetė rankytes atgal, išvertė sotų, drūtą pilvelį ir užsnūdo ant „mamos“ rankų.

Kiti vaikeliai suklaupė ir, sukalbėję poterėlius, sulipo į plačią naują lovą, stovinčią pasienyje, ir, užsidengę stora dvikarte, pradėjo balsiai kvėpuoti per miegus.

Tik viena „mama“ negulus da ilgai klūpojo prieš Šventųjų paveikslus. Jau ir lempelė išdegusi užgeso, o jos vieton puolė pro langą sidabriniai mėnulio spinduliai, švelniai glostydami sumigusią vaikų galvytes ir baltus drutus sienos rastus.

Vilkienė prieš atsigulsent žvilgterėjo da sykį pro langą. Oras buvo tylus; giedrus dangus mirgėjo tūkstančiais žvaigždžių ir visa žemė buvo šviesi nuo mėnesienos. Todėl su ramia širdim peržegnojo pirmą tą šalį dangaus, kur buvo jūra, paskiaus saldžiai miegančius vyresniuosius vaikelius ir pagaliaus save su mažu Antaniuku; šaly jo ant antros lovos atsigulė ji pati, pristūmus kūdikį arčiau sienos.

III.

Jau Vilkienė buvo gal koki dvi valandi numigus, kada bausaus trenksmo pažadinta staiga iššoko iš lovos. Visa drebėdama ne mažiaus už sienas savo trobos, pribėgo prie lango, nuo kurio tuo atšoko, nes akis jos apjokino nepaprasta šviesybė. Bet ir atitraukus ji matė lakstančius iš vieno krašto dangaus į kitą žaibus, tarytum norinčius suardyti patį dangų. Kartais žaibai, perbėgę vingių vingiais dangų, trankė su baisiu smarkumu visą žemę. Ne vėjas, bet jau kaukianti vėtra draskė stogą ir trankė trobos sienas.

Ilgai stovėjo Vilkienė, nežinodama iš baimės, ką bedaryti; tik susitvėrus krutinę rankom, drebėjo, kaip apušės lapas. Šaltis ją visą apėmė, lupos laktė, dantys barškėjo, o galvoje nebuvo nė vienos minties, tarytum tenai suiro, sugriuvo kas-nors, tarytum smegenų vietoje teliko dabar plati, gili, juoda duobė, kurioje pragaišo viskas: jos vyras ir vaikai, jos nauja troba ir ji pati.

Ji pati! Ar-gi ne ji čionai stovi vidury savo trobos? Ar-gi ne jos akys mato tuos bausius žaibus? Ar ne jos ausys girdi tą vėtrą, kuri teip bausiai daužo jos namus ir kuri turi sukelti jūrą? . . . Tą jūrą, kur yra visų apleistas jos vyras, tėvas jos vaikelių, vienas dabar tarp bausių bangų! . . . „Visų apleistas . . . tarp bangų!“ — tuos žodžius balsiai ištare jos drebančios lupos, bet tokiu nepaprastu užkimusiu balsu, kuriame drauge su begale širdgėla skambėjo gangreit visiškas apsvaigimas proto. Bet Vilkienė, netikėtai išgirdusi tarp bausių patrakusios prigimties trenksmų savo pačios balsą, tarytum truputį atsipeikėjo ir, ištarus kelis sykius: „Visų apleistas! Visų

apleistas!“ puolė ant kelių ir, pakėlusį augštin rankas ir akis, pradėjo šaukti aiškiai ir balsiai:

— Neapleistas! Neapleistas! Viešpatie Dieve! Tu esi su juo! Tu vienas jį neapleisi! Tu išklausysi mano kruvinių ašarų! Mano netikusią maldą!

Du vyresniuojų vaiku, pažadintu tais šauksmais iš miego, išlipo tuojau iš lovos ir atsiklaupė šaly motinos, atkartodamų savo laibais, persigandusiais balseliais visus žodžius, kuriuos kalbėjo jų motina. Ilgai šaukė taip ta nelaiminga moteriškė; nors šaukė iš sopolio suspaustos krutinės, nors ji visu kūnu virpėjo, bet šaukė aiškiu, tvirtu balsu, tarytum geisdama, kad per vėtros užimą ir griausmų dundėjimą išgirstų ją. Tas, kurisai vienas teturėjo galybę pagelbėti jos vyrą nuo prapulties.

Ir kiti vaikai netruko subusti, tik bijodami lipti iš lovos, šaukėsi iš pradžių prie „mamos“, bet matydami, kad ta negirdi jų maldavimų, patys išlipo ir pribėgo prie jos. Pribėgę stipriai susitvėrė už jos marškinių ir persigandę žiūrėjo tai į žvilgancius tamsybėje lango stiklus, tai žaibams sužaibavus dairėsi po sušvitusią teip staiga triobą. Nuo kiekvieno smarkešnio perkūno trenksmo visi drebėjo ir glaudėsi visais savo mažais kunyčiais prie motutės, kuri visiškai jų nežiurėdama, tur-būt nematydama, meldėsi vis ir meldėsi, kalbėdama iš eilės visus poterius ir visas maldas, kokias tik mokėjo ir žinojo. Ir tokios maldos traukėsi ilgas valandas. Jau ir žaibai nustojo žaibavę, jau ir griaustinis tik iš-tolo niurzgėjo, o Vilkiene vis da klūpojo, sunėrus ant krutinės rankas, su apipiltu ašaromis veidu, ir apsiausta penkių vaikų galvelėmis, lyg kokių gyvu vainiku, šaukė ir šaukė be paliovos:

— Viešpatie! Gelbėk jį! Dieve! Susimylėk ant jo! Dieve! Viešpatie! Neapleisk jį!

Žodžiai mišo ir liejosi dažnai be kokio susirišimo. Niekas jau nebesimeldė drauge su ja, vaikai pailgė, tik klūpojo, apsikniaubę ant žemės, vienas mažesniuojų buvo net užsnudęs; tik vėjas vaitojo ir švilpė ore.

Matyti jau buvo, kaip stori rusvi debesiai užklojo visą dangų. Dideli lietaus lašai plakė į langą.

Antaniukas pabudęs, dar neatverdamas užmiegotų akycių, ėmė iš-pradžią tyliai verkti, paskians, trindamas riebiom kumščiuokm burnytę, — ir gerokai klykti; pagaliaus, pakėlęs savo da gangreit beplaukę galvytę, atsisėdo ant lovos ir pasileido rėkti, kiek tik galėdamas.

Sutrikdyta tuo riksmu besimeldžianti motina, persizegnojo, atsistuoja, ir netardama nė vieno žodžio, skubiai apsilviko. Užsisupus didelę skarą, nežvilgtterėjus nė ant klykiančio kūdikio, nė ant nušalusių, pailsusių, nežinančių, ką veikti, vienmarškinių vyresniuojų vaikų, išėjo iš triobelės, palikdama paskui savę atviras duris, pro kurias tuo ėmė veržtis drėgnas, šaltas vėlios vasaros ryto oras.

IV.

Stipresnė už protą ir vaikų meilę galybė traukė dabar tą moteriškę prie jūros.

Vilkiene, nesibijodama nė draskančio jos drabužius vėjo, nė plakančio jai tiesiai į veidą ir į paraudonavusias nuo ašarų akis . . . šalto lietaus, skubinosi gatvelėmis miegančio dar miestelio ir toliau, skersai per pievą, prie užiančios ir putojančios jūros.

Beveik iki tai vietai, kur stovėjo juodi išsiskėtę laivai, verčiasi šiandien placioms, rusvoms, tik dumblas, drumstoms bangomis vanduo, ir kiek tik galima užmatyti akimis, vis matyti tos pācijas užiančios bei liūliuojančios bedugnės. Ties jomis' apsilbandęs

dangus, liūdnas, negražus, it nuplukę vargdienio skaroti švarkai.

Pamačiusi jūrą, Vilkiene artinosi prie jos, išplėtus ir beto plačiai atidarytas akis. Priėjus iki pačiam kraštui, išmeigė savo raudonas, patinusias, be kokios gyvybės, akis į tą plačią šaltą tyrumą, kurios užimas ausise tos nelaimingos moteriškės atgarsejo, it staugimas tūkstančių pulkų laukinių žvėrių, gal ne teip baisių ir ne tokių pragobėlių, kaip tas vanduo, kurs vakar buvo da teip tylus ir viliojo savo švankia bei ramia grožybe.

Kartais, tarp nuolat šiaušiančių kalnų vandens, rodėsi pailsusioms ir karščiu uždegtoms Vilkiene akims, tarytum koks juodas taškelis; tada ji, suturėdama kvapą ir pasikeldama ant sušlapusių, sušalusiu, klimpstančių į sudrėgnintą smiltį pirštgalį, ilgą valandą visai nemirksėdama žiūrėjo į tą vietą, iki pagaliaus aiškiai pamatė, kad tai tokia-pat banga, kaip ir kitos.

Pažinusi savo apsirikimą, kas-kart visa sudrebėdavo, suimta šiurpulių ir gaudydama skaudžiu draskančiu krutinę atsidusėjimu suturėta kvapą.

Neilgai trukus, susirinko prie jūros daugiau žmonių, ypačiai Vilkiene pažįstamų ir kaimynų. Jie buvo mėginę priversti ją sugrįžti namole, įkalbėdami, kad toks stovėjimas ant lietaus ir vėjo neįstengs išgelbėti nė jos vyro iš pragaišties, nė jai pačiai negalys būti naudingas. Bet ant visų tų kalbų ji vieną teturėjo atsakymą: „leiskite!“ O tam vienam žodyje buvo toks gilumas skausmo širdies, juog jis vienas vertė kiekvieną nuskusti tokios nelaimės prislėgtą moteriškę ir atsitraukti nuo jos. Kaimynai, matydami, nėkoku būdu neįstengę atitraukti Vilkiene nuo jūros, sustojo į būrelį ir pradėjo šnekučiuoti.

Pirmoji atsiliepė Grausliene, da jauna moteriškė, su gudrioms, lakstančioms, žalsvoms mažutėms akelėmis, užsigobusi raudoną, jau gerokai nuplukusią skarą. Liūdrai linguodama galvą ir atsidusėjus, tarė:

— O Dievuli brangus! Tai nelaimė! Tėvas paskendo! Motinai protas susimaišė! Už ką-gi Dievas teip skaudžiai pabaudė tuos nelaimingus našlaičius? — Tuo-tarpu jos akys bėgo nuo vieno veido ant kito, tarytum iš augšto norėdamos įspėti, ką kiekvienas mąno.

— Dievas jug tėvas našlaičių, — atsakė antra moteriškė.

— Jau, kaip aną nedėlią nustipo Vilcams meitėlis — teip be nieko, iš nakties, tai tuojau tariau sau, kad nebus ten gero! — pridūrė trečia senelė, matyti, tvirtai įtikėdama į tai, ką sakė.

— Bet kur pasidės tie vaikai dabar? — klausė vėl Grausliene. — Tėvai, iki galėjo, lepino juos, nelyginant kokius kunigaikščius, o dabar — Dieve susimylėk!

— Ką čion niekus pliauškiate! Ir ko dabar čion vėpsote? — sutrikdė moterų šneką vienas senelis.

Matyti, kad jo balsas tame būrelyje nemažai buvo gerbiamas, nes tuoj visi nutilo, nepriestaraudami, o jis traukė toliaus:

— Grįžkite geriau visos namole ir aprūpinkite, kiek katra galėdama, tuos nelaimingus našlaičius. Aš čion pasiliksiu ir saugosiu ją, idant iš didelio rūpestio, neduok Dieve, sau ką pikto nepadarytų.

Būrelis pradėjo pamaži skirstytis, tik keli vyrai prisiartinio prie senelio, tardami:

— Ką tu vienas saugosi . . . gal ji da ilgai nenorės grįžti, galėtumėm ir mės . . .

— Gerai, aš būsiu lyg pietų, jei reikės, o paskiaus jus ateikite katras, atsakė senelis, kuriam nelaimingi atsitikimai jūroje ir ilgi laukimai iškeliausiųjų jūron buvo, matyti, suprantamas ir paprastas daiktas.

— Gerai, gerai! — atsakė keletas balsų, o vienas jaunas vyrukas, žitūrdamas į užiančią jūrą, atsiliepė su linksmu balsu, kuriame drauge su klausymu skambėjo ir daug vilties:

— O gal Dievas jam da padės sugrįžti?

— Kur tu! — liūdnei prasijuokė mostelėję rąkomis kiti vyrai, bet, nežiūrint ant išreikšto tais žodžiais nusiminimo, niekas negalėjo atkreipti nuo puotojančios jūros savo akių, tarytum visi laukė, bene tuo, štai tuo išvyss savo atplaukiantį draugą.

— Tai nė vienų metų jūra dovanai neperleis, neatsiėmus sau užmokesčio! — tarė vėl jaunas vyrukas.

— Ir kaip ji traukė, kaip ji viliojo! — tarė antras.

— Na, šikart Vilkas lyg pats jieškojo galo: per visą nedėlią jūra buvo „kaip butas“*, o saulolaidžiai kaip žarija, — reikėjo laukti . . . — tarė senelis linguodamas iš-lėto savo žila galva, apdengta augšta, šmailia su plačiais bryliais skrybėle.

— Tur-būt tarės prieš audrą sugrįšęs, pertraukė vėl jaunikaitis, — ir nesuspėjo. Bet kas žino savo galą?

Ant tų žodžių nutilo, kiek ten buvo, visi vyrai ir sunkiai atsidadę ilgą valandą tylėjo. Ant visų tų rimtų saulės nudegtų ir vėjo nupūstų veidų matyti buvo sielvartas. Tylėjimą pertraukė senelis:

— Eikite namo ir pasakykite mano sėnei, kad aš čion pasilikau. Ir tegul ką-nors nuneša jos vaikams, — baigė senelis nurodydamas ant vis da stovinčios toj' pacioj' vietoje Vilkienės.

Jaunesniejie vyrai nuėjo, o senelis, užsidegęs pypkę, vaikščiojo pajuriu, nenuleisdamas nuo Vilkienės akių.

Tuotarpu, grįždamas į namus, kaimynės šnekėjo balsiai, viena kitą permušdamas ir įtraukdamas į savo ginčą vieną-kitą vyrą.

— Aš tik sakau, kad tai tik bausmė už didelį godumą, balsiausiai šaukė savo spiegiančiu laibu balsu Grauslienė. — Nors ir tas Vilkas, pasistatė šimet sau namus, dėkavotų Dievui už tokią laimę; ne, dirba dar dieną ir naktį, idant sau karvę nusipirktų! Saugok Dieve nuo tokio godumo! — baigė savo kalbą Grauslienė, šiepdama savo plonas, sausas lūpas ir traukydama pečius, idant aiškiaus išrodytų savo pasibjaurėjimą tokiu žmogaus pasielgimu.

— Nieko aš čion teip bjauraus nematau, jeigu žmonės dirba, idant sau ir savo šeimynai užsidirbtų geresnį duonos kąsnį, — atsakė vienas vyras.

— Kaip, nieko pikto? — pertraukė šneki moteriškė, bet ir vėl pasiteisindama tarė:

— Pikto, žinoma, kad nėra, bet kas perdaug, tai šelauk, anot tos patarlės.

— O jina! vėl įsiziūrėjus į tą savo vyrą, nelyginant katė į lašinių paltį! — atsiliepė antra, jau nebejauna moteriškė.

— Kaip ten buvo, teip, — kalbėjo trečioji, iš didelės senatvės susikūprinusi mažutė žmonelė, — bet tokių darbščių žmonių, kaip abudu Vilku, tai rėta rasti: toks pulkas vaikų, o visi gražiai laikomi, galvelės jiems nušukuotos net blizga, drabužiai visuo-met švarūs. Apie trobą ir pacioj troboje, įeini, tai tarytum kvėpia.

— Ir ant neturtėlių buvo mielaširdingas, amžin' atilsį, — pridūrė kita išblyškusi, didžiai nuskurusiais drabužiais apsilvilkusi senelė.

*) paprastas žuvininkų sakinyss.

Bet Grauslienė nedavė jai toliaus kalbet; visu tų pagyrimų, matyti, paerzinta tuoju sušuko:

— Tarytum kiti savo vaikų nežiūri! Ką ten girti! Kam Dievas juos paskiria, tas ir turi rupintis apie juos,

— Tik ne teip, kaip tu apie savo! — tarė piktu balsu išblyškusi sena pavargėlė. — Nuo mažų dienų mokini juos tik ubagauti, valkiotis, pati pamatysi. kas iš jų išeis.

— Nebijok! — sušuko visa, kaip į ugnį įmesta, Grauslienė, nebus tokie valkatos, kaip tu . . .

Ir abidvi susipykusi moteriški, sustojusi ant kelio, pradėjo drabstytiš biauariais žodžiais. Kiti kaimynai: palikę jās, skubinosi namole. Vienas vyrų nusijuokė:

— Na, sukibo bobos!

— Tai visuomet teip, — juokėsi kitas, — kur tik Grauslienė sueina su sene Petrone.

— Kas gal su Grausliene nesibarti? atsiliepė visas pulkelis moterų: — jos liežuvis visiems gerai žinomas!

Žmonės teip bešnekučiuodami, priėjo prie savo mažų, žemų šiaudais dengtų triobelių, išmėtytų pačiam gale miestelio, ir išsiskirstė kiekvienas prie savo darbo.

(Tęsis toliaus.)

✓ Tėvynės varpai.

Perdaug vėlinasi Ar nereiktų pasirupinti, idant nesivėlintų. — Šiaulėniskio senelio laiškas su trimis klausymais, ant kurių sunku atsakyti.

Kalnelius nustovėjau, tvoreles nurymoju, belaukdamas 7 Nr. „Varpo.“ Šiandien turime 10 dieną Rugšėjo, ir reiktų jau laukti 9 N., o čia da 7 nėra. Perdaug vėlinasi! — atkartuju sau kasdien nuo pabaigos Liepos m. iki šiai valandai ir jaučiu, kad mano kantrybė vis mažinasi ir paskutinėse dienose tą „perdaug vėlinasi!“ tariu lyg iširdęs, tik nežinau ant ko. Jei teip darosi su maum, Varpo giminaičiu, tai kas turi darytis su abonентаis, svetimais Varpui? Da labiau pikta, kad tas vėlinimas virsta į sistemą: pernai suvėlinta tik vieną kartą, šimet jau du kartu (o da toli galas metų), kitą-met eis tris kartus, keturis . . . paskui galėsimė ir visai nelaukti — tai žmogui bent nerupės. O da labiau pikta, kad tas vėlinimas „Varpo“ tai dalykas nesuprantamas ir, tiesiog sakant, *negalimas*. Sakau teip stačiai ir teip pasakys kiekvienas, kuriam arti pažįstamos „Varpo“ sąlygos. Taigi rodosi, kad ir priežastis to vėlinimo labai lengva nubaidyti, tik reikia, kam priguli, apie tai pasirupinti. Statau šitą klausymą atvirai, nematydamas nėkokios priežasties su juo slėptis, nes noriu atkreipti visų akis ant išgvildenimo priežasčių vėlinimo ir jo sustabdymo. Gal kartais pasirodyti priežastys, daug svarbesnės, nekaip man pačiam rodosi, tai galima jug pasistengti ir jas prašalint. Čia nekalbu apie suvėlinimą ant nedėlios, pusantros (nors ir tai *negalimas* daigtas), bet apie suvėlinimą ant ištisų mėnesių — tai jau, vyručiai, tik juokai, visai nesmagūs abonентаms ir labai neparankūs draugdirbėms.*)

Beje! Jeigu kas norėtų iš šitų mano žodžių apie sistematišką vėlinimą „Varpo“ pasipiktinti, tai, tegul meldžiamas, pirma tą dalyką apsvarsto, o paskui, jei da norės, tegul piktinasi.

Belaukdamas „Varpo“, sulaukiau laišką:

„Tamstele! Skaitai visus žemaitiškus laikraščius, neskirdams anų į šventusius ir prakeiktusius, nes

*) Už tai didei smagus bei pelningas redakcijai! . . . Ar ne teip? . . . Ką čia liamentuoti, apsimetus „nežinojimą“ ar „nesupratimu“ ir bandant nuverstį teip žinomą ir suprantamą kaltę ant menkiausiojo kaltininko! Tegul tik gerbiami draugdirbiai parupina į laiką rankraščius, tai nereikės kelti tokių dviprasmių liamentacijų . . . Red.

yškau anusi turine, o ne varsos anų, koke anis plauka. Randi žmogus prirašyta viso ko: ir gerų ir negerų daiktų, aiškių ir neaiškių, bet vis tik išisipitriėjis pamanai ir — gerai. Atsirand vynok ir toki daiktai, kurių nie koku budu suprast negalima. Aš jau toks žmogus, — je ko nesuprantu, tad nerimstu, iki aš pats arba kitkas neapšvys manis. Vynami laikraštis (A. 17 N. 1893) radau šitokią myslį: *mergaites. moters o beje ir davatkos*. Šita rašyma nesuprantu. Ar Tamstel negalėtumi paaiškinti. Je ne, tad patalpink meldamasis šita mana laiškelį gazieto — gal atsiras kas ir tan myslį atmįs. Geresne butu, kad pats Tamsta paaiškintumi.

Šiauleniškis Senelis.

P. S. Ar nežinai Tamsta, kas destis su „Geografija“, kurios parašymas apgarsintas buvo 1892 m. (Vr. 6 N.), ir su draugyste „Želmo.“

Ar tam seniui galvoj negerai? Paseno ir da nemoka merginos nuo moters atskirti! O vėl davatku kas nepažįsta? jų tiek daug valkiojasi, tiek dang, kad jau nė šunes neuosto! Ir aš turiu tokius dalykus aiškinti! Šimts pypkių! — tariau, mesdamas laišką (buvau jau siek-tiek iširdęs už 7 N.). Vienok senio klausymo negalėjau išmesti iš minčių ir ant galo susipratau, kad bereikalo ant senio rūgoju. Teisybė, toks susitvymas greta *moters, merginos ir davatkos* parodo, juog moterų lytis dalinama į tris skyrius — ikišiol turėjome tik du —, tada ištikro kyla klausymas: kas tai davatkos ir per kokią evoliuciją pateko jos greta moterų ir merginų? Pagal ano laikraščio rašymą išpuola, kad davatka tai nė mergina, nė moteriškė, lyg kokia esybė, išbėgusi iš merginų, o netapusi moteriške. Bet iškur atsirado Lietuvoje naujas keiksmas: „O tu davatkos vaikel!“? Evoliucionistų raštuose apie kilimą trečio moterų skyriaus da ikišiolei nebuvo niekur minėta. Ne! aš atsisakau nuo aiškinimo ir delto senio užklausymą talpinu laikraštyje.

Kad ir negalėjau duoti ant pirmojo užklausymo pakakinančio atsakymo, užtaigi ant kitų dviejų, tai . . . teip-gi negaliu. Ką aš galiu žinot, kas „destis“ su „Geografija“? Aš su apskelbtuju (p. Prusu) nepasizįstu, nežinau lemtai, nė kas jis, nė kur gyvena. Žinau tik vieną dalyką, arba tiesą: Jei Prusas apsiėmė parašyti geografiją ir net apskelbė „Varpe“ apie savo užmanymą, tai tam pačiam Prusui priderėtų tame-pat „Varpe“ atsisaukti, kas su geografija dedasi — per dvejus metus buvo jau gana laiko —, ar da rašo, ar parašes nusiuntė ant konkurso į Ameriką, ar visai metė rašes, pasikakines vienu tik apskelbimu ir užkirtęs kelią kitiems, kurie galėtų rašyti geografiją. Dabar patys nežinome, ar laukti da tos pažadėtos geografijos, ar jau užkviesti prie to darbo kitus, nors ir pragaišinę porą metų laiko.

Ko norėti nuo atskiro žmogaus, jei visa draugystė padaro da biauriau. Taigi „Želmo.“ Atsime-name visi „Želmens“ atsisaukimą su visokiais įstatymais, paragrafais, vienu žodžiu su pažadėjimais trūstis ant savo ir mūsų visų garbės. Laukėme tik pradant darbo. O kas pasidarė? Žinoma, nieks nepasidarė, tik draugystė „Želmo“, apreiškusi savo garsius įstatymus, kaip nutilo, teip nutilo — rodosi po žeme pasikasė. Prieš apskelbimą įstatymų da kartais atsiliepdavo, o dabar jau nė neatsiliepia. Tur būt mąsto, kad sykiu su tuo apskelbimu atliko jau visas pareigas prieš savo tautiečius ir tėvynę. Iškur aš galiu žinoti, kas dedasi Paryžiuje? Teisybė, apie prancenzus daug ką žinau, o apie lietuvius — nieko. O ko slapstosi?

Malonėtum žmogus da siek-tiek daugiau parašyti, tiktai, atsiminus, kad nežinoma, nė kada, nė kur patilps raštas, arba turi tiesiog atsisakyti nuo medegos, sujungtos su paskirtu laiku, arba . . . antgalo prie tokių apystovų pereina ir noras rašyti.

Nauji istoriški takai.

(Taša.)

Upės: Visla (Vistula), Elba (Laba), Oder (Udra), Vesper (Visurgis), Maas (Maža), Mosel (Maziulė) ir kitos turi vardus beveik stačiai lietuviškus. Kas vienok keista, tai šitai, juog į kilišką (Kiel) marių antį ipuola upelis, vadinamas „Šventine.“ — Nežmirškime, juog tai ties patim Danijos pussaliu, ties senovės „*chersonesu cimbru*“ — o tikrai gal „*skersiniu cimbru*.“ -- Sala Rugen — Rugija — turi vardą ir-gi tiktai lietuviškoje kalboje išsireiskiantį. Man teko girdėti, juog tuli angliški agronomai midigauja, butin rugių kultura prasidėjusi nuo baltojo pamario apigardės . . . Jeigu tai teip: jeigu rugių kultura prasidėjo nuo Rugijos salos, tai apie lietuviškumą jos vardo nėra nė ką abejoti. —

Lietuviai stabmeldžiai tikėjo į „Žeminėlę“ — ar tikrius — *Žeminę* deivę. — Vardan jos, išmeldimui nuo jos palaiminimo, nešiodavo ant kaklo, ar tai ant krutinės, paveikslus šerno, gyvulio pašvensto Žeminėlei. Šituosius amuletus Lietuviai vadino — seitais. -- Apie toki seitą Lissauer'is (Die prae-historischen Denkmäler der Provinz West-preussen. Lpzig. 1887. Tabl. II. N. 18, ant lapo 39) štai ką sako: „Palaikas iš gintaro, panašus ant šerno, rastas Dancigo apigardėje. Neišlavinta technika (išdirbimas) rodo, juog apdirbtas titnagu; o ornamentacija (pamarginimai) —, juog kilęs iš neolitiško periodo.“

Pats vardas Dancigo yra kilęs iš Gdańsk, o Gdańsk senovėje vadinosi Gedanium. — Nuo čion jau netoli ir iki tikro, gal, vardo „*Gedainiai*“ — arba „*Gedainiškiai*.“ — Nes tik lietuviškai ir tegali buti išvestas vardas Dancigo — ir tai teip, kaip privesta.

Juo arčiau senovės Lietuvos, juo daugiau pajuryje visokių lietuviškų žymių. — Kopus kalnai užsėti kunais, krauju mūsų . . . Itakos Dauguvos, o gal, ir tolymi krantai Finiškos (Šuomiškos) marių kojios buvo tai rubežiai Lietuvių tautos senovėje. —

„Apžvalgoje“ už 1893 metus numesti keli žodžiai apie senovės šiaurinius Lietuvos rubežius, butin jie ėjė per versmes Volgos, per kalvas Valdaiskos plokščiosios augštumos. — Ne! Čionai ėjo etnografiškas rubežius lietuviškos tautos ir valdžios gadygnėse Olkerto, Gedimino . . . gal ir Mindaugo . . . bet senovių rubežių reikia jieškoti da toli nuo čia į žiemius, kone didžiųjų azerų apigardėje.

Tolymiausios lietuviškos žymės randasi varde upės, vadinamos Šiaurine Dvyna. Ji ištikro dvyna — dviguba beveik iki pusei savo ilgio.

Patėmytini teipjausgi vardai Volgos prietakų. Mologa (Moliuga), Šeksna (Šikšna), kurios vardą tuli rusai ir patys ištaria: Šeksna, Sura (Suri), — Oka (Okti-oka) su prietaka Upa (upė). Čion apie šita prietaka Upą reiktų plačiau ką pasakyti. —

Herodotas, atlankęs dabarykščios pietinės Rusijos šalį, pasakoja, juog radęs Don' o apigardoje tautą, kuri sėjant keistą augalą, iš kurio valakną darant sau drabužį. — Šita tauta savo kalboje tą augalą vadinant „*kannabis*.“ — Kokia tai galėjo buti tauta? — Lotynai? — Ne! Jie patys tuo Graikų kanapas buvo paėmę. Graikai? Ne! Herodotas buvo Graikas, — o jis savo tėvynėje nematė ir negirdėjo vartojant kanapių ir iš čion par-

nešė Graikams sėklą. Per lotyniškai-graikiškas tautas kitos neturi teip skambančio vardo (kanapės), kaip tik vieni Lietuviai. — (Veltu Finų mokyti stengiasi savo žodį čionai pakisti, — netinka jis). —

Sako, juog Upa ima savo pradžią Tulos gubernijoje iš ažero Ivan-ozero; iš to paties ažero imas pradžią ir Don'as. — Jeigu tai teip, tai butų gana akyvas atsitikimas, nes, kaip *Upa* išsireiškia lietuviškai, teip *Don* — osetiniškai. — Ir pirmas, ir antras žodis ženklina *upę*. — Senoviška forma osetinų kalboje paženklinimui upės buvo *dan*, naujesnė — *don*. — Delto ne dyvas, kad senovės *Tanais* naujesnėsėse gadynėse pavirto į *Don*. — Osetinai davė vardą vienok ne tik vienam Donui, bet ir kitoms upėms. Teip sako, juog Dniepr ir Dniestr gavę savo balsą *dn* iš osetiniškos kalbos, ir butin jis kilęs iš *don* ar *dan*. — Romėnų Dunojus Danubius tur aiškiai osetinišką šaknį *dan*; reiktų pažiūrėti, ar negalėjo šitasai vardas Danubius tiktai išaugti iš *Danupė*? —

Tai-gi apigardėję Tulos gubernijos susisiekdavo Osetinų tauta su Lietuvų tautomis. O juog tai teip galėjo buti, kad senovėje, ir tai ne teip žiloje, šiti dvi tauti galėjo greta gyventi, galima matyti ir iš šito. Senovėje Osetinai paženklinimui *didelio* vartojo žodį *mag, maz*. Vienok naujesnėse gadynėse matyt, juog jau vartojo žodį *stur*, — kaip nam rodos, kilusį iš lietuviškos kalbos, — o delto, kad butų galėję vieni nuo kitų ką skolinti, turėjo neretai matytis — gana tankius susinešimus turėti.

Plačiame ruime tarpu pietinių pussalių, Baltųjų marių, Volgos prietakų, tarpe Danijos ir Upės versmių žemė užsėta mūsų palaikais — žymėmis. Tenais ant Balkanų pussalio mes randame sausą *Trakiją* ir kalnus Makedonijos Skardus, čion naujoje tėvynėje randame drėgną lytingą *Lietuvą*, o žemiau kiek kalnus *Karpuotus* (Karpatus). — Tenais mes matome *Mėlynas* (juodas), *auksines* marias, čionai-gi Baltas Jures marias, atsakomai bangu dažui pavaditas. — Tenais matome upes: *Istirą* su *Tiesia*, *Porota* ir t. t. *Paristinį*, *Tyrą* ir k., čionais *Vistulą*, *Labą*, *Viliokę*, *Molinguą*, *Mestą*, *Dvyną* ir kitas.

Herodoto gadynėse Europoje randame aiškiau išsiskyrusias kelias tautas: Graikus, Romėnus, Iberus ir Keltus, pietų ir vakarų šalyje su tankiomis, gal, Phoinikionų kolonijomis. — Į žiemius nuo šitų tautų gyveno žmonės yvairių tautų artai genčių vienos tautos. Ir žinomos buvo šitos gentys po yvairiais vardais: Trakų, Dakų, Getų, Estų, Venedų. Bet kas tai buvo do per tautos ar gentys, šiandien nežinoma tikrai. —

Dabarykščiuose laikuose šitose vietose mes randame Finus, Slavėnus, Vengrus, Ruminus, Vokiečius ir Lietuvius. — Kas iš jų buvo Europoje Herodoto gadynėse? —

Tatiščev'as (žiurėk jo istoriją), remdamasi ant palaikų kalbos Sarmatų, atėjusių į Europą 80 metų prieš gimimą Kristaus, ir atsižūrėdamas ant finiškos kalbos, sako, juog Sarmatai buvo tai Finai. — Delko-gi mes turėtume netikėti Tatiščev'ai? Kada Volga įgijo vardą „Ra“? Ar tik ne IV amžyje po gimimui Kristaus? O „Ra“ yra tai mordviškas vardas Volgos. — Jeigu čionai Volgos apigardėje butų Finai anksčiau gyvenę, tai ir varda šita, ar tai kita finiška, butų Volga anksčiau gavusi. — Jokių liudyjimų nėra, juog Finai buvo anksčiau šitos gadynės. — Delto galime sakyti, juog Herodoto laikuose Finų Europoje nebuvo.

Sako, juog skaitlinga Slavėnų tauta penktame amžyje atsirado netikėtai Europoje, tartum iš žemės

išdygus, — be jokio garso, be jokio trenksmo. — Reikia pridėti, juog tame pačiame tarpe kita, lygiai skaitlinga tauta, Hunnai, išnyko Europoje, tartum juos žemė prarijo, be jokio garso, be jokio trenksmo. — Sakysite: tai negalimas dalykas! — Paimkite kokią norite istoriją ir paskaitykite, o pamatysite, juog visose šiteip papasakota apie atsiradimą Slavėnų ir išnykima Hunnų.

Vienok, nežiurint ant visų istorijų, negali tikėti, bau tai teip buvo. Kaip skaitlinga ir stipri Hunnų tauta negalėjo be jokio žymės išnykti, teip ir slavėniškoji nepatėmytinai negalėjo atsirasti. — Delko gi vienok istorija nepatėmyjo? delko apšviesti žmonės tų gadynių patėmyję neužrašė? — Ant šitų, tartum, sunkių klausimų atsakymas lengvas. — Istorija neturėjo ką patėmyt, nes nieks neišnyko ir nieks neatsirado, — viskas liko po senovei ant savo vietų. — Tauta, kurią Europoje vadino Hunnais, buvo tai Slavėnai. — Hunnai-Slavėnai atsirado Europoje antrame amžyje po gimimui Kristaus. Tokių budu matome, juog ir Herodoto laikuose Slavėnų nebuvo da Europoje.

Vengrai atėjo su trenksmu į dabarykščią savo buvainę, ir jų atėjimas užrašytas Rusų metraščiuose.

Rumalai, mišinys daugelio tautų romėniškame elemente, atsirado tiktai dingus Romėnų valdystai. —

Vokiečiai atsirado Europoje antrame, o jau labai, jeigu trečiame prieš gimimą Kristaus. —

Delto visų šitų tautų Herodoto laikuose minėtoje Europos dalyje nebuvo. Kas-gi buvo ir kas galėjo buti? Pietiniai pakraščiai Mėlynujų marių buvo užsėti Graikų naujokynais. — Pietiniai dabarykščios Rusijos tyrai buvo beveik tušti; po juos bastėsi piemenaujančios tautos. — Iš palaikų Olviopoliečių Graikų, ir kitų graikiškų miestų, gali numanyti, juog šitos piemenaujančios tautos prigulėjo daugiausiai į Osetinus. — Kokios buvo tos smulkiosios tautos, kurios gyveno tvirtai atsėdusios pakraštyje Mėlynujų marių, šiandien sunku atmti. — Tulų vardai (kaip Taurai) rodo, juog galėjo tai buti Lietuviai, kitų giminystė su Trakais ir-gi tą-pat ragina mislyti. —

Vienok aiškių žinių apie tai neturime. Piemenaujančias tautas Graikai vadina Skitais. Herodoto laikuose jos galėjo buti osetiniškos ar kitokios, bet jos nebuvo tasyk lietuviškos, nes Herodotas sako, juog Neurai, Antropophagai ir Melianchlėnai, gyvenusieji į žiemius nuo Skitų, buvo tai žmonės ne Skitų tautos. Herodotas sako be-to da ir tai, juog Melianchlėnai gyvenę per 4000 stadijų arba 800 verstų nuo Mėlynujų marių. — Tokiame beveik atstume randame Juodvešius (Jatviez — Rusų ir Jadzvingi — Lenkų), kurie iš-tikro vešėjo (juodai) tamsių dažų drapanomis (žiurėk: „Pamiatnaja knižka siedleckoi gubernii na 1892 god“, lapas 235), gentį lietuviškos tautos (kaip tai gali matyti iš vardų jų kunigaikščių, užrašytų Rusų metraščiuose: „Šiurpa, Skomond, Borut). Kalbėdamas apie Neurus, Herodotas sako, juog jie per pusę metų pavirsdavo į vilkus. — Šita keista istoriko pasaka nemažai vienok mumis nušviečia. 1° liudyja, juog tie Skitai, nuo kurių sėmė savo žinias Herodotas, matė Neurus savo akimis ne sykį, — bet matė ne arti, — nes, pažinę vilko skurą ant žmogaus, daugiau nieko negalėjo įžiūrėti. — 2° artymesnės pažinties Skitai su Neurais neturėjo, ir Neurų šalyje nebuvo. — 3° rodo, nors nešviesiai, juog tie Neurai buvo Lietuviai.

Lietuviškas žodis „vilkėti“ liudyja, juog pirmutinė mūsų drapana buvo vilko skura. — Herodoto žodžiai

tvirtina ne tik šitą žodžio išvedimą, bet dar rodo, juog Neurai buvo tai Lietuviai, kurie tikrai visą šaltesnį laiką dėvėjo vilkų skuromis. —

Augščiau jau minėta, juog ties Don'o versmėmis turėjo susieiti Osetinų tauta su Lietuviais ir sustoti į augštesnį gyvenimą, nes kaip vieni, taip ir kiti upėms duoda tiesa, saviškus, bet vienokius vardus, antra, skolyja vieni nuo kitų tulus žodžius. Teip, Osetinai imasi nuo Lietuvų „Stur“, „jävā“ (sorai), „puru“ (daug), o Lietuviai nuo jų galėjo paimti irgi tulus žodžius. Šitai aš mislyju, atsižiuurdamas ant tų kaimų vardų: Nartas, Sarakai . . . Nes Nartas galėjo kilti iš osetiniško „nart“ — milžinas, Sarakai iš osetiniško, „sara“ — galva, „säräg“ — galvelė. —

Patvirtinimą to, juog Lietuviai apigardėje Don'o versmių galėjo susisiekti su Osetiniais, randame ir pas Herodotą. Teip, pasakodamas apie Boristeną-Dnieprą, jisai sako, juog versmių jo nieks nežino. O kalbėdamas apie Tanais-Doną aiškiai mini, juog jis imas pradžią iš žero. Kitaip sakant, Skytai, nuo kurių sėmė savo žinias Herodotas, gerai žinojo visą Doną ir jo versmes, ir pasipažino gal su taja tauta, kuri, gyvendama aplink viršutinį tekėjimą Don'o, dirbo žemę ir sėjo kanapes, augalą da istorikui nematyta. —

Delko gi Skytai mažiau pažino Dniepr'ą, nei Don'ą?

Jeigu mes peržiūrėsime senovės Rusų metraščius ir Skandėnų-Normanų sagas, tai ant šito klausymo rasime ir atsakymą. — Rusų metraščiai, pažymėdami visus savo šalies atsitikimus, visus (o ypač gerus) savo kunigaikščių darbus, užrašo įkurimą kiekvieno miestelio, kiekvienos mažiausios pilelės; vienok daugumo svarbiausių senovės Rusijos miestų pradžia, įsteigimas neužrašyta metraščiuose. — Seniausi metraščiai apie tokius miestus tankiausiai rašo jau kaip apie didelius ir senus miestus, kurių pradžia niekam nežinoma. — Tarp jų matome: Polock (Polotesk), Vitebsk (Vitebesk), Pinsk (Pinesk), Minsk (Menesk), Druck (Driutesk), Smolensk (Smolenesk) ir daugias kitų Padniepryje.

Pas Karamziną, jo „istorijoje Rusijos“, yra pasakyta, juog Isliandijos sagose Rusiją vadina yvariais vardais: Ostragard, Gardarikia, Holmgard, Girkia, Grikia (T. I. lapas 45) . . . Nenoromis tikrai mini, juog vadina ją ir Chunigard — turbūt, girdi, nuo pagadito vardo Kijavos (?) (žiurėk patėmyjimą 94 to paties tomo). Man rodos, juog tai ne taip reikia suprasti šituos vardus. Man rodos, juog „Ostragardu“ galėjo jie vadinti greičiaus dabarykščią Kauno guberniją su Latvija. „Holmgard“ — salų šalis — ar nebuvo tai tikrai senovės Prūsų žemė ir dabarykščia Suvalkų gubernija, paskendusi da tą laiką pelkėse ir turinti salų išrodą. —

„Grikija“ vadinosi, nuo graikiškų naujokynų, toji Rusijos dalis, kurioje tekdavo matyti Graikus. —

Bet kada Hunnai, užplaukę ir išvertę viską iš pamatų, užsilaike Rusijoje kaipo Slavėnai-Rusai, tai ir Normanai, gerai pažindami, ką dabar mato vietoje Graikų, pradėjo vadinti „Chunigard“. Šitas vardas, man rodos, turi del to rasti tikrai vėlesnių gadynių sagose. — O seniausi vardai turėtų būti „Holmgard“ ir „Gardarikia“, iš kurių „Gardarikia“ ženklina šalį turinčią daug miestų; ir aš mislyčiau, juog šitasai vardas duotas tam kampui, kuriame senovėje buvo daugiausiai miestų — apigardėje viršutinio tekėjimo Dniepr'o. —

(Toliaus tęsis.)

Lietuvos istorija.

Parasė Lietuvos vaikas.

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tasa, žiur. Nr. 2.)

Užžengus ant popiežiaus sosto Grigorium X, prasideda nuolatas Kryžievių pasisekimas ir tuo pačiu užkariavimas likusių Parusijos šalių. Apėmęs savo valdžią 1271 m., Grigorius X paliepė visoje Europoje zokonus garsinti karžyga priešais Parusius. Apie su-traukimą kodaugiausiai kareivių į šitą karžyga lygiai stropiai trusė didysis mistras Anno von Sangerhausen ir du Parusių vyskupu. Darbas šioms vyrams buvo lengvas del tos priežasties, kad tuo kartu Vokietijoje viešpatavo badas ir visokios epidemijos. Užtikrinus popiežiui, kad Dievas, apdovanodamas už apgynimą bažnyčios nuo prapulties Parusių šalyse, prašalis nelaimės, kas tik galėdams stoji į Kryžievių glitas arba aukavo medegą karžygai.

Pabaigoje 1272 m. didelė kariumenė, sustatyta iš garsingų ricierių, dievobaimingų, o taip-gi ir užkietėjusių galvažudžių traukė į Parusiją ir laimingai atvyko į Pomezaniją. Vyriausias vadas šitos kariumenės buvo Mishijos margrovas Teodorikas, pramintas išmintinguoju, sunus margrovo Henriko, žinomo taip-gi iš karžygos priešais Parusius. Margrovo kariumenėje buvo taip-gi du garsiu ricieriu pusbroliu, grovu Teodorikas ir Ginteris von Regenstein.

Suvienytos kariumenės Kryžinikų ir Kryžievių pirmą kartą susimušė su Parusiais ant rubežiaus Pogezanijos, netoli Christburgo. Iš Parusių pusės buvo nedidelis pulkas Pogezaniečių, vedamas Linko. Skaitlius pergalėjo narsumą: Linko su didesne dalia savo kareivių praužo kovoje. Po šiai kovai krikščionių kariumenė, vedama margrovo Teodoriko, drauge su vietiniu mistru ir zokono maršalu, perėjo per šiaurinę Pogezaniją ir Varmiją, nepatikdama niekur pasipriešinimo. Ant Natangijos rubežiaus Kryžinikai rado stiprią stiprumą, kurią paskyrė apimti grovam von Regenstein. Per 3 dienas Kryžinikai negalėjo nieko laimėti; bet kada ketvirtą dieną Parusiams išėjus ant lygaus lauko, ištiko kova, Kryžinikai, kur kas skaitlingesni, pergalėjo priešus, paskui apėmė stiprumą ir išpjovė sargybą. Šitasai pergalėjimas brangiai atsiėjo ir patiems Kryžieviams, nės, kaip liudyja vokiškieji metraščiai, jų praužo keturi šimtai.

Vėlei kitoje vietoje, palei Brandenburgą*) margrovas Teodorikas susimušė su Natangiečių viršiniku Henriku Monte, o antrą kart tarp Brandenburgo ir Pokarven. Abiejose kovose Teodorikas liko pergalėtoju, bet ir pats daug prastojo, nės kiekviena atimta iš Parusių pėda žemės turėjo buti aplieta jų pačių ir priešų krauju. Kaip daug kartų pirmiaus, taip ir dabar Parusiai parodė, kad augščiaus jie laiko tėvynės liuosybę, nei gyvastį nelaisvėje. Užpulti priešų, metė jie ukės darbus ir pasigriebė ginklą, idant atremtų priešus, arba atiduotų gyvastį už tėvynės liuosybę. Abiejose kovose, kaip sako vokiečių metraščiai, praužė Natangiečių apie 12 tukstančių.

Viršuj paminėtose trijose kovose praužo beveik visi pajiegiantieje ginti tėvynę, ir todėl paskui Teodorikas, įėjęs į vidurį šalies, nepatiko niekur pasi-

*) Rimčiausias Kryžievių istorikas, Voigt'as, šitą vietą vadina Braunsbergu; bet tai negali buti, nės Braunsberg gulėjo šiaura-ryčiuose Pogezanijos, o pats Voigtas tvirtina, kad Teodorikui, einančiam per Pogezaniją ir Varmiją, Parusiai visai nepasirodė. Turime todėl leisti, kad šitoje vietoje, kaip ir daugelyje kitų, pas Voigtą istoriją priešinasį geografhjai.

priešinimo. Visos Parusių pilys buvo apleistos, o ant jų vietos pasiliko tik griuvėsiai arba tapo įsteigtos Kryžievių pilys. Kadangi dabar, Natangiečius įveikus, Kryžieviams nebuvo jokio paojauš, todėl margrovas Teodorikas su Kryžinikais, kurių glitos labai suretėjo, sugrižo į tėvynę.

Kryžieviams nepakako pralieto kraujo narsių apgynėjų tėvynės, jie geidė dar paragauti kraujo viršūnėlio šalies ir todėl visur jo jieškojo.

Henrikas Montė, šitas idealas narsybės ir teismo, da ir dabar, kada beveik paskutinis smugis buvo užduotas jo tautai, neabejojo apie jos atgijimą ir išsiauštinimą, ir delto nejieškojo myrio. bet, kovodamas, kaip liutas, stengėsi apsaugoti savo gyvastį ant naudos tėvynėi. Jeigu jis būtų jautęs, kad tėvynė iš jo gyvasties neturės jokios naudos, tikrai būtų geidęs greičiaus numirti, nei pergyvėti savo tautiečius. Po paskutiniam pamušini su nedaugeliu draugų pasislėpė įsiai tankiose giriose, kame buvaine turėjo urvuose ir maitinosi šaknimis, žolėmis ir kaip kada sumedžiota žvėriena. Ramino save vilčia, kad kada-nors dievai susimylės ant nelaimingos jo tėvynės ir, nužeminę priešus, vėl jai suteiks laisvę ir palaimą. Teip manydamas, pats neturėjo net ypatingos neapykantos priešais Kryžievius ir noriai būtų atleides jiems visas padarytas jo tėvynėi skriaudas, jei: tik jie būtų norėję iš geros valios išsikraustyti iš Parusijos. Suvisu priešingai pasielgė sugalvijęje vokiški zokoniškai su didžiavyriu, kuris kitą-kart už savo bičiulį, kaip priešą sugautą laike kovos, norėjo savo gyvastį pašvesti. Kryžieviai tolei jieškojo nelaimingo tėvynės apgynėjo, pakolei neužtiko jį menkoje jo prieglaudoje. Christburgo komturas Herman von Schöenberg su apginkluotais Kryžieviais užpuolė netikėtai ant Henriko ir gyvą jį sugriebė, o paskui pririšęs prie medžio perdurė kalaviju. Teip tiktai mokėjo pasielgti Vokiečiai-krikščionys ir teip tiktai pataikė branginti narsumą ir pasišventimą tėvynėi šitie zokoniškai, nešiojusieji vardą ricierių Švenčiausios Panos!

Teip-pat nelaimingas likimas teko ir Sambiečių viršūninkui Glappo. Faktas myrio Sambiečių apgynėjo dar liudnesnį įspūdį padaro ant mūsų delto, kad priežastimi jos buvo tautietis. Viens jaunas parusys, Stenove, numylėtas Glappo, kurį ne kartą šisai buvo išgelbėjęs nuo myrio, dėl nežinomos priežasties, teip pradėjo nekęsti savo išgelbėtojaus, juogiai nesidrovėjo išduoti jį į rankas priešams. Stenove praneša Glappo, kad stiprumą piet-vakarinėje Sambijoje, Konovedit, galima esą apimti. Glappo, nieko blogo nemanydamas, traukia link minėtosios stiprumos, bet netikėtai kelionėje užpuola iš pasalų stiprus pulkas Kryžievių, vedamas Karaliaučiaus komturo, išmuša visus jo kareivius, o patį čėdydami kovoje, paima į nelaisvę; paskui nugabena į Karaliaučių ir tenai pakaria.

Iš vadų, kurie buvo pakėlę besibaigiantį dabar maištą, pasiliko tiktai pogežanietis Auctumo, dar ikišiol nepasidavęs priešams. Apleidus Kryžinikams Parusių šalis, atėjo į galvą Auctumui tokia mintis: išbandyti dar kartą laimę, o gal ir pasiseks įveikti Kryžievius. Šiam siekiui umu laiku surenka artymiausius savo pavaldinius ir traukia Elbingos linkon, o spėdamas, kad tuojaus paskui jį vysis Kryžieviai, pastoja jiems kelią. Neapsirikio savo mintyse Auctumo: apšarvuoti Elbingos gyventojai tuojaus išėina priešais jį, bet netrukus patėmyje, kad kelias atgal į pilį pastotas, jieško prieglaudos netoli esančiame malune, o iš čionai žada Auctumui laidus už liuosą sugrižimą į

pilį. Auctumo, atsimįdamas aršenybes Vokiečių, ant nieko netinka, o paėmęs maluną, iškerta visus jame pasislėpusius. Tuo tarpu įsiveržia į Pogežaniją vietinis mistras ir zokono maršalas su visa savo kariūmene ir, kaip visados, išilgai ir skersai viską naikina kardu ir ugnimi. Po tokiai Kryžievių karžygai šalyje pasiliko tik degėšiai, o iš žmonių tiktai mažmečiai ir moterys Pagal Voigtą, net vaikai ir moters tapo perkelti iš savo krašto į kitas apygardes. Po tam atsitikimui užstojo pageidautina Kryžieviams tyka. Nors ir sunku įtikėti istorikui, kad Kryžieviai, nors ir labjausiai norėdami, būtų galėję visus pogežaniečius išgaudyti ir iškirsti arba iš šalies išvyti, vienok turime leisti kad likusysis skaitlius pasislėpusiųjų buvo teip mažas, juogei tuo tarpu Kryžieviai jų suvisu neprivengė.

Per paskutinę karžyga Kryžieviai daug laimėjo, nės Kryžinikai galutinai sutrėmė narsius Natangiečius, o paskui Kryžinikai visiškai išpustyjo Pogežaniečių šalį, o gyvėtojus išnaikino. Nuo likusiųjų trijų Parusių šalių, buvusių ikitol nepriegulmėje, Kryžieviai jau nelaukė teip didelio paojauš. Todėl Parusijoje užstojo tyka, o ir su kaimynais Kryžieviai buvo gogeriausioje sątaikoje. Ypač labai ėjo už juos dvi galingiausios Eurpoje ypatos: Popiežius Grigorius X. ir Vokietijos ciecorius Rudolfas Habsburgas. Abudu šitodu viešpačiu lygiai pritarė siekiamis ricierių Švenčiausios Panos ir abudu pasirengę buvo pajudėti visą savo galybę, idant tik Kryžievių siekiai įvyktų. Persimainymas tam laike šalies ir zokono valdžios pasiliko teip-pat be pasekmės. (Toliau bus.)

Kritika ir bibliografija.

Dainų Skrynelė Eilės Adomo Jakšto

Šiandien jau daug sunkesnės sąlygos eiliarašiams, nei buvo pradžioje mūsų judėjimo. Tada gana buvo paminėti Lietuvą, pavadinti ją mieliausia, pagirti puikumą lietuviškos kalbos, idant eilios būtų geros. Buvo tai kudikiškas periodas mūsų gyvenimo. Bręstant judėjimui, ir nuo eilių rimtesnio turinio pradžioje reikalauti, pertai ir skaitlius eilių teip susimazino, nes geras poetiškas eiles ne kiekvienas gali parašyti.

P. Jakštas, išleisdamas šįmet savo „Dainų Skrynelę“, matyti, laiko savo eiles per atsakančias dvasiai laiko. Pažiūrėkime, ar teisinga toji jo nuomonė. Teisybė, jo eilėse nėra ypatingų eilių mūsų kudikystės, nėra ten bereikalingų pagyrimų lietuviškos kalbos puikumom; autorius nesigiria, kad jis „už vis Lietuvą myli“ etc. etc., atbulai jisai stengiasi rimtesnius klausymus pakelti; tankiai kalba apie laisvę, apie jungą, kurį Lietuviai turi nešti, nekartą bando tikras lyriškas eiles parašyti, bet stoka poetiško talento daro jas panašias į prozą, tik eilėmis ir tai da nevisados geromis parašytą, o nelaimingas budas, kur galint, Dievą, Dvasę Šv. arba velnią minėti, daro jas panašiomis į paprastą pamokslą su visoms jo blogomis ir geromis pusėmis.

Norint eiles rašyti, pirmiausia reikia žinoti apie ką rašyti, reikia turėti mislį vertą aprašymo; o turint gerą idėją, reikia mokėti ją gražiai poetiškai išreikšti. Jei ir prozoje geras išreikšimas mislies turi didelę vertę, tai da didesnę turi jisai poezijoje, kuri daro įspūdį ant skaitytojaus ne tik idėja joje išreikšta, bet ir pačiu išreikšimu, pačia taja, jei teip galima pasakyti, muzika žodžių, atsakoma išreikšiamai idėjai. Be to poezija nustoja didesnės pusės savo vertės. Neturint talento, neverta prie eilių rašymo pultis, nes

bloga proza lengviau skaityti, nei netikusios eilės. O p. Jakšto eilėse tikrą poetišką vertę turinčias vietas labai retai tegalima sutikti, už tai gana tankiai randasi vulgariški ištarimai, kurie jau ne tik poezijoje, bet ir paprastoje rimtoje kalboje negali būti vartojami. Toki žodžiai, kaip — „žydų suktybės, smarvę Maušiuką, užnamymą paiką, rodo špygą, durnysta, šunsnukiai, šunmaskoliai, durnas“ ir kiti panašūs tik keiksmuose gali būti vartojami, o ne poezijoje. Teip-pat joks poetas neparašys tokių eilių:

„Mat, kaip žmonės tarp sav' baras,
Velniai labai linksma daras;
O jei vaidai kur išnyksta,
Nelabasis siunta, pyksta.“

Turintytis, nesakysiu poetišką talentą, bet paprastą pajautimą poetiškumo, norėdamas eiles rašyti, rastų geriaus tinkamus argumentus išparodymui svarbumo meilės, nei pasiutimas arba džiaugsmas velnio. Tuo pačiu tik galima išaiškinti parašymą ir tokių eilių, kaip yra ant 10 puslapio:

„Širdis kazoką
Krutinėj' šoka

Dušia ir kunas,
Kaip kanklių striunos,
Emė manyje skambėti.“

Pikčiausias satyrikas, išjuokimui p. Jakšto poezijos neišmėšlys geresnės parodijos, kaip tas kazokas, kurio širdis krutinėje šoka, arba kaip ta dušia, kuri drange su kunu skamba jame kaip kanklių striunos.

Gaila, kad p. Jakštas nepadarė teip, kaip pats taseiles berašydamas norėjo padaryti — kad nesumislyjo „švaryti tuos jausmus kur aug pipirai“, vietoj ką berašė parodiją jausmų. Kelintose eilėse, kaip jau buvo sakyta, yra poetiškumas, kaip štai eilėse „Daina praščiokėlio nemokančio rašyti“ ir „Šventas Petras“, — tur-but, dėl to kad rašytos jos pagal Kundrotavycių, bet ir čia p. Jakštas neiškentė — pabaigoje „dainos praščiokėlio“: „žydų suktybėmis“ ir „gudų šunybėmis“ pagadinò gera išpuđį. Eilėse „Šv. Petras“, išvadines Maušiuką smarvę, pataisymui vargingo varguolių buvio privelyja kudikišką vaistą — sako:

„Išplėškit, suarkit,
Užsėkit, užtverkit
Tą jusų keliuką
I smarvę Maušiuką . . .“

— ir viskas, girdi, eis kopuikiausiai: „laimės švies saulelė.“

Tiesa, Maušiukas nekartą pragaišina atskiras žmogystas, bet kad visotinas blogas padėjimas nuo to prigulėtų, tai jau nė viens riutas žmogus su tuo nesutiks; čionais yra kitokios priežastys: blogas surėdymas draugijos, politiškai prispaudimai, o karalium visų jų yra tamsybė, prieš kurią labiausia ir reikia kovoti; o p. Jakštas, ant nelaimės, apie raginimą prie apšvietimo, prie mokslo visai užmiršo savo eilėse. Atbulai, jis, matoma, bijosi mokslo; jis prašo Dvasios šventos vienose savo eilėse: „nulenkk, girdi, puikybę proto.“ Ir toksai užnamymas turi savo vertę. Jis yra geras, jei žiurime ant žmogaus p. Jakšto akimis: jei matome jame tik gyvulį, kurį reikia ganyti, idant jis į peklą neįeity, o, kaip galint, stengtis jį į dangų nugabenti. Tada toks nulenkimas proto yra suprantamas; savo protui neitikėdamas, tvirčiau itikės, kad po smert' tie smailakulniai iš nusidėjėlių spirgės sau spirgučius arba virs sriubą smaloje; tokia baimė gali būti geras botagas nuginimui žmonių į dangų.

Bet jeigu ant žmogaus žiurėsime, kaip ant ypotos, kuri skiriasi nuo kitų gyvulių tuo, kad turi protą,

kad gali jį lavinti: jeigu žmoguje gerbsime jo išmintį, jo protą: tada išpuls prašyti Dvasios šv. pakelti jo protą, apšviesti jį, kiek galint, nes tada tik žmogus žmogaus vardo yra vertas.

Tiek galima pasakyti apie pirmą skyrį arba apie svietiškas eiles tų knygelių Antrą skyrį užima eilės dvasiško turinio. Apie vienas iš jų jau kalbėjome, prie progos prašymo Dvasios šv. nulenkti puikybę proto; o kitose nieko nėra verto paminėti.

Trečias skyris — eilės mažiems vaikeliams — susideda iš ketverių eilių, kuriose, kaip ir visur, kalba apie Dievą ir apie maldas. Įstabi išreikšta pirmose eilėse (ant 34 p.) nuomonė p. Jakšto apie tai, kaip reikia Dievą mylėti. Štai, kaip tėvas mokina savo vaiką:

„Todel, nors Jo negali regėti, —
Reikia, vaikel', Jį labai mylėti,
Reikia kožną vakarą ir rytą
Kalbėt maldą p' Jį įsakytą, —
Dėkavojant už gerą sveikatą.“ ir tt. ir tt.

Išguldo, už ką reikia melstis. Nors visiems ir kiekvienam aišku, kad tik gerais darbais, sekimu, pagal išgalę, pėdomis Kristaus žmogus gali savo meilę Dievo parodyti, bet p. Jakštas, kaip sunus savo laiko, privelyja tai, kas šiandien madoje. Kad jis tur prastą nuomonę apie tikėjimo dalykus, matyti ir iš jo dvasiškų mįslių ir rodų, iš kurių susideda 4 tasis skyris „Dainų Skrynelės“. Štai kaip jis sako apie dangų:

„Už menką daigtą reik mokėt' skatiką,
O tujan dangų nori gaut už dyką!“

Aš tas eilutes teip suprantu: jeigu už menką daiktą reikia mokėti skatikas, tai toks daigtas, kaip dangus, turi daug pinigų kaštuoti.

Kad visos p. Jakšto eilės nebutų aiškios klerikalios pakraipos, sakyčiau, kad jis ant išjuokimo krikščioniškos nuomonės apie dangų tą mislį parašė. Stebiuosi, kodėl nieks iš tarpo kunigų da lygšiolei nesukritikavo tokias materiališkas pažvalgas ant to dalyko. Pagal dvasią krikščioniško mokslo visu kuo geru gali dangų pelyti, bet tik ne pinigais, kaip sako p. Jakštas.

Tiesa, diduomenė, dėlei stokos gerų išaiškinimų, tiki, kad į dangų pinigais gali įeiti; bet kad į tai tiki ir da platina savo niektikystę tasai, kurisai eiles rašo, tai jau neleistina. Toki poetai bereikalo eiles rašo, sėja netikusias nuomones ir da tikisi užtai nuo kritikų pagyrimo.

Sėbraitis.

* * *

Christian Donalitiūs. Littauische Dichtungen, übersetzt und erläutert von L. Passarge. Halle.

Führer durch Beynubnen. Eine Kunstschöpfung in Litaunen von Dr. Max Hecht. Preis 50 Pfg. Gumbinnen, 1892.

Lietuviški laikraščiai

„Apžvalgoje“ (Nr. 18, 1894) pašvestas gana ilgas straipsnis išaiškinimui lenkinimo ir, apskritai, kraipymo sveikos prigimties lietuviškų angintinų Petrapilio seminarijoje. Tasai pats straipsnis lygiai tinka ir prie kitų katalikiškų seminarijų Rusijoje; tai galima matyti iš jo turinio. Čionais paduodame keletą ištraukų iš to straipsnio.

„Kaip visur teip ir Petrapilyje — pradeda „Apžv.“ — lenkai tie patis; taigi kaip įmanydami tersia, gadina silpnuosius lietuvius, pardinėdami juos ant lenkų (= į lenkus) jeigu ne visame, tai nors pavardės perkreipime. Kadgi teip darytų tikt šaip jau lenkiški žmonės. tai dar mumis, tikriemsies lietuviams, ne teip skaudėtų širdis; bet kad ir dvasiškų

seminarijų pardėtiniai, (pačių katalikų kunigai), išgentinimo lietuviškosios jaunuomenės užsiima, iš pirmosios dienos iškeldinėdami (? V. R.) lietuvištos neapykantą, tai tasai tikras faktas dar didesnį skaudulį mumis užduoda. Dar nelabai senei liki to, kėleta metų atgal, pati Maskolių valdžia neuždraudė (ir dabar balbą dar nedraudžia „Apž.“ R.) lietuviui įžengus į seminariją, tuojaus seminarijos rektoriam (Regensai) už inspektoriai pamatė, kad to klieriko pavardė grynai lietuviška, baigias ant *us, as, ys, is, a*, pradėdavo to jauno dvasiško nauja-kareivio pirmiausia reformą nuo pavardės perdirdimā ant lenkiško budo, — atmesdinėdami lietuviškus užbaigimus. o pridurdami lenkiškas vuodegas: *wicz, arba ski*. Gan tankei nusiudodavo ir taip, kad tikrā lietuviškā pavardę perkeisdavo ant lenkiškosios, išguldynėdami lenkiškai lietuviškos pavardės ženklinimą, paveizdon tokiu budu: Oškinys turėdavo vadintis Kozłowski, Žvirblis — Wróblewski, Kiškis — Zajączkowski ir t. t. Bet tankiausiai taip padarydavo, kad tik atkirsdavo lietuviškas užbaigas.“

Toliaus, primines, juog toksai seminarijos užveizdų pasielgimas daro labai negerā įtekmę ant jos augintinių, gerbtinas autorius sakō tokį lietuvištos iš pirmosios dienos panėkinimą, kad net ir pačios pavardės parkreipimo reikalauanas, aš tiesiog vadina *d e m o r a l i z a c i j a*, mokiniu jaunuomenės puikybės su tuštybe, paniekinimu savo tėvų, savo tautybės. O kas niekina savo tėvyniškus jausmus, iš tokio toksai ten bus ir kunigas!“ . . .

Kitoje vietoje tojo straipsnio autorius taip rašo: „tankei atsitinka išgirsti, kaip nekurių siminarijų perdėtiniai su mokytojais, ar tai tikri lenkai arba sulenkėję lietuviai, išjuokdami ir niekindami lietuviškā gaivalā, vadindami litvomanija, ant nekurių silpnėsių lietuvių (žinia, kad ne ant visų) tokiā pagailėtinā įtekmę padaro, kad tie gėdisi ir savo tėvų ir giminių, kurnorįs tarp svetimtaučių pasitikę, lietuviškai pasisveikinti. Ar-gi tai ne ženklas *demoralizacijos* — dvasiško tautiško nupuolimo?“ . . .

„Parodykite man, sako kitoje vietoje gerbtinas autorius, kur norint už rubežiaus nors vienā tokiā seminariją (žinia, tik rasit išskiriant lenkiškas), kur dėtūsi toki dalykai ar tai su lietuvačiais, ar tai su kita kokia nors tauta, kaip tai dėtisi po dvigalvio Erelio sparnais ēsančiose seminarijose su tais nelaimingais lietuvačiais, kad jiems tankei (ir kur dar? — tikroje Lietuvojē) ir laike poilsio, pasivaikščiojimo, uždrausta lietuviškai tarp savės pasišnekėti! . . . Ir kas-gi dar uždraudė? — Pardėtinis, lietuvis, šv Theol. Magistras ir pats turįs tikrā lietuviškā vardā, garsią kunigaikštiškā pavardę, nors ne kunigaikščių kilties. . .“

„Seminarijų dvasiški vadovai! — šaukia pagaliaus iširdę autorius — ar tai jums gražu pagelbėti maskolems naikinti, rauti iš šaknių lietuviškā tautybę, taip ne malonei, pažeminančei su lietuvačiais nekuriuose seminarijose apsieinant, kad ten pardėtinio smagesnis (turi suprasti sunkesnis) už Feuchtwangeno despotiškas neišmitingas priesakas skamba: „absolutnie zabraniam politewina rozmawiac“ . . .

„Pragaro apžioti, vilkų apstoti — sako kitoje vietoje autorius — reikalauame, kad mums iš Seminarijų išėičinetų šviesus, dori visame paveizdingi kunigai, žodžiu, ne tikt katalikų bažnyčios, bet ir mūsų Tėvynės Lietuvos apginėjai . . .“

Savo šaunų straipsnį gerbtinas autorius užbaigia lenko Čackio žodžiais: „*Język jest własnością narodu, i*

nikt nie powinien zapominać rozmowy ojców swoich“, išversdamas juos į lietuviškā: Liežuvis (kalba) yra tautos turtu (bagotyste), ir niekas neprivalo savo tėvų kalbā užmiršti.“

* * *

„Vienybė Lietuvininkų“ nuo tulo laiko pradėjo talpinti ilgā didei akvā straipsnį, vardu „Politiškas šiuipynis“, parasytą p. Jono Avulio. 38^{am} to laikraščio numeryje garbingas autorius, parėjęs ant mūsų šių dienų raštiško veikimo, štai kaip kalbā: „Mūsų rašliava gryš į savo tėvynę, bet gryš ne kaip maskolių vergas, pripratęs drebėti prieš botagā jų cenzuros, bet kaip sąnarys Europos draugystės su plačiomis draugijiskomis ir ekonomiskomis pažiuromis, su priderinčiu supratimu maskolių politikos bei padėjimo ir kulturiškų reikalų savo tautos. Tuomi tarpu ir pačioje Lietuvoje per įtekmę užrubežinės literatūros, žmonės ateis į supratimą savo padėjimo ir tautiškų savo reikalų, ir sugrįžusi spanda tokiu budu ras savo tėvynėje jau gerai įrengtā dirvā, ant kurios ji tuojaus galės leisti gilius šaknis ir ilgainiui nešti apščius ir priderinčius vaisius. Bet ar mokėjome mes ikišiolei naudoti iš tokio ypatingo savo rašliavos padėjimo ir kā mes padarėme dėl politiško išgudinio savo tautos, dėl išnaikinimo politiškū maskolių valdžios ir dėl išrodymo, kaip mums pridera gintis nuo pražutingos įtekmės maskoliškos kalbos, mokslinyčios, maskoliškių cerkvių ir viršinių, kaip mums žiurėti ant kitų tautų, su kuriomis mums išpuola turėti reikalus, kaip antai žydų, vokiečių, lenkų ir latvių ir kaip ant galo įgyvendinti vienybę tarpų pačių lietuvių, išnaikinti visokius išdavikus ir pardavėjus apginėjų tėvynės ir t. t. Peržiūrėkime tegul nors „Katalogā lietuviškų knygų“ M. Novesko, kur mes užeiname jau gana apstų skaitlių (202) visokių lietuviškų knygų; paimkime iš pradžių skyriū dvasiškų knygų, kurios ikišiolei labiausiai platinasi tarpų lietuvių. Kokis įturis tų 78 knygų, kurias randame šitame skyriuje? Vis tie patys senoviniai gyvenimai šventųjų katekizmai, keliai į dangų, gydyklos nuo baimės smerties ir t. t., trumpai sakant, toji pati siaurai bažnytiška medega, kuri darė įturį dvasiškų mūsų knygų ir prie Volončausko prieš uždraudimą spaudos. Vis tai butų labai miela ir gražu, jeigu ir pats padėjimas mūsų tokis pats butų, kokis buvo ir prie Volončausko. Tik ant nelaimės šios dienos rašytojai mūsų dvasiškų knygų, turi buti, užmiršta, kad prie a. a. vyskupo Motiejaus maskoliai dar negaudė taip mūsų knygų, kaip gaudō dabar, nedegino jų kravomis Vilniuje ir Kaune, kad pirma nešaudė taip, kaip dabar, ant rubežiaus platintojų mūsų knygų, ir kad pačiais šitais platintojais tuomet buvo ne ubagai, kaip dabar, arba karabelninkai arba tam tikri pardavinėtojai. Ar-gi neturi džiaugtis kaulai uždraustojų mūsų spaudos, Miliutino ir Muravjovo, iš tokio pasielgimo mūsų raštininkų ir ar negali juoktis iš mus į savo rudas barsdas maskoliški mūsų „administratoriai“. Jug jeigu mūsų knygos da ir dabar šiek tiek platinasi, tai platinasi tiktai tokios, kokios platinosi ir prieš 1865 metus, bet už tai dar su dideliu vargu, taigi ar maskoliams neaišku, kad uždraudimas spaudos išpildė svarbiausią savo užduotį — sustapdyti ugį tautiškos kultūros lietuvių. Bet paklauskime dvasiškų savo vadovų, ar-gi tai jau ištikrųjų dvasiška mūsų rašliava negali prasikreipti iš to kelio, į kurį ji įstojo prie Volončausko?“

Rusų darbai mūsų literaturoje.

Buvo jau rašyta apie Rusų darbus, paskirtus Suvalkų gubernijos Lietuviams (žiūr. V. Nr. 3, 1894 m.). Dabar mano rankose yra trys tokie rašteliai, paskirti kitiems Rusijos Lietuviams, yra trys L. Tolstojaus apysakutės: 1) Ишлайденъ угни, небе ужгесинси, 1888 m., 2) Кавказа невальникасъ, 1891 m. ir 3) Куръ мяйле, тенъ и Девасъ, 1891 m. Darbus šituos atliko, matyti, Vilniaus mokslo apygardos persivertėliai, Lietuviai, arba patys Rusai, mokiniojai pradedamųjų mokyklų. Atliko juos, žinoma, už vyriausybės pinigų ir „paleido į žmones“, nors, teisybę sakant, ašai pats niekur jų neužtikau tarp žmonių. Negalima jų rasti sodžiuose turbūt dėl tos priežasties, juog mūsų žmonės dabar, kiek galima numanyti, susitikdami su Rusų parengtomis jiems knygomis, paliko daug atkaklesni ir visiškai nebepriima darbų, kuriuos kiša jiems Rusai.

Kaip mažą yra žmonėse tokių darbų, galima matyti iš šitokio fakto. Pernai, perskaitęs iš p. Baltramaičio bibliografijos apie minėtąsias knygetes, buvau rašęs į Vilnių, prašydamas, kad Sirkin'as, išleistas tu raštų, išsiųstų man po vieną egzempliorių visų lietuviškų knygučių, kurias atspausdė mums Rusai per paskutinius penkerius metus. Nė atsakymo, nė knygučių negavau. Ant galo šią vasarą pats lankiausi Vilniuje ir nusipirkau visą tą penkerių metų literatūrą — minėtąsias knygetes — už 15 kapeikų! Tik tuomet supratau, kodėl Sirkin'as nenorėjo man jų siųsti: jisai būtų siuntęs per daug mažos vertės siuntinį, būtų turėjęs iš-pradžią patsai užsimokėti už siuntimą, būtų apdraudęs tą užmokėsnį, būtų turėjęs laukti jo nuo manęs, žodžiu sakant — būtų turėjęs per daug darbo ir permąza pelno.

Taigi tarp Kauniečių turbūt nekas teskaito lietuviškus Rusų darbus, ir todėl šitų darbų Vilnius nebe daug išleidžia. Varšavos mokslo apygarda, išleisdama Lietuviams knygetes, da nenori, matyt, pasikakinti tais prityrimais, kuriuos turi jau tokie seni rusintojai, kaip Vilniaus apygardos valdovai. Da mažumą padirbsime, da pereis kiek laiko, ataus ir Varšavos veikėjai, tik nenustokime, kiek kas galėdami, dirbė

Kaip sakiau, sodžiuose neradau biauriai ir su didelėmis klaidomis išverstų Lietuviams Rusų darbų, atspausdytų Vilniuje. Užtat radau tuos pačius sunkiai ir sudideliu vargu pargabentus Ukininko Priedus su dviem gražiai išverstom apysakutėm: „Kaukazo belaisvis“ ir „Kur meilė, ten ir Dievas“. Nekalbu apie trečiąjį apsakymą „Ugnis negesinama išsiplečia“, jau seniau Aisbės parašytą pagal Tolstojaus darbą (žiūr. knyg. „Kas teisybė, tai ne melas“). Kaip tai džiaugčiausi išgirdęs, atsiradus žmones, kurie pasirūpintų išplatinti sodžiuose visus šituos mūsų pačių vertalus! Tada minėtiems Rusų rašteliams būtų visai užkirstas kelias į žmones, jau skaitančius tokius pat savo tautiečių parašytus darbus. A. R.

Druskininkai.

Ne labai seniai „Varpė“ buvo aprašyta Birštono vandenu gydykla, stovinti ant Nemuno kranto; todėl, man rodosi, ne pro šalį bus patirti skaitytojams „Varpo“ ir apie kitą stovinčią ant Nemuno kranto vandenu gydyklą, daug garsesnę ir geresnę už Birštoną — apie Druskininkus.

Druskininkų miestelis stovi tarp trijų gubernijų — Vilniaus, Suvalkų ir Gardino; administratyviškai

jis yra priskirtas prie Gardino paviečio. Visas miestelis prisiglaudęs prie dviejų smiltinių pakopų, kilančių nuo dešiniojo Nemuno kraoto; viršutinė pakopa plati, apatinė siaura; abidvi apaugusi dailiu pušynu, todėl pats miestelis stovi tarp miškų. Druskininkų siena nuo rytų ir žemių yra Nemunas, už kurio prasideda Suvalkų gubernija: nuo pietų Ratničankos upelis, kurs turi 20 verstų ilgumo ir skiria Vilniaus ir Gardino guberniji; nuo vakarų yra nedidelis ežeras (Druskininkų ežeras) ir ilga siaura juosta tyrlykio. Visas Druskininkų apskritys, su neapstatytu da triobomis mišku, apima kokius 4 verstus. Tikrų gyventojų Druskininkuose bus apie 600 žmogystų abieju lyčių; daugumas jų katalikai, lietuviai ir dalelė lenkų, beto gana geras skaitlius žydų ir keletas rusų.

Miestelis pastatytas gana ypatingai: viduryje jo stovi rusiška cerkvė, nuo kurios į visas šalis, kaip rato stipinai, eina plačios, tiesios apščiai ir dailiai medžiais apsodintos, gatvės. Tas gatves perkerta kitos, skersai einančios, teip pat medžiais apsodintos. Visos Druskininkų triobos apsiaustos tankiais sodais, todėl naujam žmogui iš pradžių lengva pasiklysti, nes tarp daugumo medžių jisai netiktai nemato kitų gatvių, bet ir toliaus stovinčių ant tos pačios gatvės namų. Vienok toksai miestelio išveizdis padaro labai malonią įspaudą ant kiekvieno keleivio, atvykusio į Druskininkus. Nuo žemių pusės visos skersosios miestelio gatvės atsiremia į dailų pušyną, turintį apie 2 verstų apskirtyje.

Nors ir mažą tėra Druskininkuose vietinių gyventojų, bet vasarą, pagal savo judėjimą, miestelis greičiau pasineša į didelį paviečio miestą. Druskininkuose yra apie 300 gyvenamųjų triobų, katrose gal sutilpti daugiau per 6000 atvažiausių svečių; reikia pasakyti, kad skaitlius gyvenamųjų triobų, kas metai didinasi, kas metai vis statomos naujos triobos. Yra visokių namų: šalyje puikių, teip sakant, karališkų rūmų, stovi apilyšusi su pakrypusiais langais ir pasvirusiu, suskilusiu kaminu pirktelė. Gatvių Druskininkuose yra dangybė ir kiekviena turi pas vietinius gyventojus savo vardą, bet su parašais yra tiktai dvi — Vokiečių gatvė ir Nemuno prospektas. Gatvės ne kietos paviršium yra gilus smilčių sluoksnis, kuris vasarą labai dulksta ir tokiu būdu sumažina higienišką vertę Druskininkų gydyklos, ypačiai tiems, kurie serga plaučiais ir akimis: tiems ligoniams dulkes labai kenkia. Kad gatvės čionai būtų kietos ir nedulkėtų, higieniška vertė Druskininkų sanitariškos stacijos augštai pakiltų. Oras čionai, dėl daugybės medžių ir žolynų, labiausiai pušų, didžiai sveikas. Yra daug gražių vietų pasivaikščioti: prieinas lyg paties miestelio didelis pušynas (koki 2 verstu), gana didelis parkas ir ilga einanti nuo parko Nemuno krantu pušų allėja. Gale šitos allėjos, už pienudės, stovi vieni viena augšta, didesnė už visus abieju Nemuno pušynų medžius, keliais glėbiais neapkabinama pušis. Ta pušis, amžių amžius čionai stovėdama, galėjo matyti daug linksmy ir liūdnu atsitikimų iš Lietuvos gyvenimo. Kad mės suprustumėm, ką jos šakos šlamščia, gal išgirstumėm, kaip Lietuviai su kryževiais grūmėsi, linksmi grįždami iš laimingos karės ir nuliudę bėgdami į girių tankumynų, ištikus nelaimei.“ Gal ne kartą ji matė kraujais pasriuvusį Nemuną, gal ne kartą girdėjo graudžiai verkančią motutę arba sesutę, netekusias savo sūnų ir brolių. Kas gali dabar žinoti, ką ta milžinų pušis yra regėjusi! . . . Tikriems mylėtojams prigimties patarčiau dar pasivaikščioti po slėnį, kuriame teka Ratničankos

upelis. Ištikro, čionai žmogus pakliūvi į pasakų karalystę! Augšti statūs krantai, tankiai apaugę neapkabinaimais glėbiu medžiais, kurių viršūnės susipina iš abiejų pusių ir uždengia dangų! Sriauniai tekanti upė laisto su trenksmu stačius krantus, tarytum norėdama prasiplatinti kelią, idant greičiaus susijungtų su Nemunu; gulščiai augančios senos jėvos, tarytum nori apkabinti upelį, ir savo šakas tapradžia mauto sriauname vandenyje; viskas pasineša į dailią Šveicarijos šalį!

Kaip čia gali būt malonu pavasario dienoje, kada daugybė lakštingalų suteikia keleivini yvairiausių koncertą! Pasivaikščiotojimui tame slėnyje, Ratničankos pakraščiais, putaisytas platokas takelis su kedėmis ir suoleliais šalyje, atsilsėjimui. Skaitytojams „Varpo“ linkėčiau apsilankyti Druskininkuose tam vien, idant pamatytų augščiaus minėtąją pušį ir pavaikščiotų Ratničankos slėnyje. Važiuokite, tiktai Gegužės mėnesyje, kada lakštingala savo koncertus duoda.

Dabar pašnekėsime apie mineralines Druskininkų verdenes. Kada pagarsėjo Druskininkų verdenės, gydančios daugelį ligų, nėra žinoma. Tiek tiktai galima pasakyti, kad paskutinis Lenkų karalius, Stanislovas Poniatovskis, išgirdęs apie gydančias verdenių ypatybes, 1789 metuose atvyko pats su savo daktaru į Druskininkus, tuomet da maža, sudėta iš šešių kiemų, kaimelį ir liepė tam daktarui chemiškai iširti verdenių vandenį; bet pasekmės to ištyrimo nėra žinomos. 1830 metuose garsus Vilniaus universiteto chemijos professorius Tonebergas naujai ištyrė Druskininkų verdenes ir savo tyrinėjimų pasekmes apskelbė laikraščiuose. Pirmutinė vandenų gydykla su 14 maudytuvių buvo įtaisyta Druskininkuose 1837 metuose, ir tais metais atvažiavusiųjų gydytis buvo tiktai 30 žmogystų. Paskiaus skaitlius lankytojų kas metai vis didinosi ir didinosi, teip juog 50-tuose metuose buvo jau daugiaus per tūkstantį. 1848 metuose Druskininkuose gydėsi ir pasveiko garsus Lenkų rašytojas Kraševskis. Nuo patekimo Gardino gubernijos Rusų valdžiai Druskininkai sulyg 1865 metų prigulėjo vyriausybei, bet šituose metuose vyriausybė juos pardavė pulkininkui Štrandmanui, kursai 1876 metuose išnaujo pardavė dabarykščiam Druskininkų valdytojui Džuliani. 1881 metuose professorius Peterburgo universiteto Inostranceevas ištyrė geologiskai sluoksnius žemės, iš kurių išeina verdenės, ir padarė naują chemišką analizą verdenių. Po gaisro, buvusio 1884 metuose, maudytuvių namai 1885 metuose buvo išnaujo atstatyti ir tilpdō dabar savo trijuose skyriuose 130 maudytuvių. Išviso dabar mineralinių verdenių Druskininkuose yra 19; visos jos yra parke pagal Nemuno krantą. Verdenės aptaisytos mediniaiis rentiniaiis, iš visų pusių sandariai uždarytais. Vanduo iš jų maudytuvių namus eina sudėtomis po žeme ir sujungtomis tarp savęs gislomis; plūmpučja ir šildo vandenį mechaniškai. Pagal chemišką turinį Druskininkų verdenes galima priskirti prie brom-iod-sūrių vandenų. Gydanti jų ypatybė daugiausiai priguli nuo chlorinio kalcijo, kurio yra verdenėse. Vanduo Druskininkų verdenių yra vartojamas netiktai maudytuvėms, bet ir gėrimui. Jei maudytuvė pagal daktaro išakymą turi būt stipresnė, tai prie jos prideda verdenių sūrymo arba tiesiai druskos, išvirtos iš vietinių mineralinių verdenių. Yra pasklidusi pasaka, kad visiems ligoniams neužtenka vietinių verdenių vandens, ir būk todėl praskiedžia jį upės vandeniu; bet tai pasakū niekai, nes verdenės išduoda kas dieną lyg 38700 kibirų vandens!

Druskininkų verdenių maudytuvės visados tinka pagal daktarų ištyrimą ligoniams, sergantiems: chronišku reumatismu (sausgėla) sąnarių ir raumenų, paraližiū, ypačiai reumatišku, saldžiaja votim ir angliška liga, driksnių arba nervų ligomis (neuralgijomis), chronišku uždegimu sąnarių, visokiais viršutiniaiis išbėrimais, stoka kraujo ir teip vadinama gelta (geltlige, baltlige), pilvo ir žarnų sloga (katarru), hoemorrojais ir daugumu moteriškų ligų. Visai netinka tos maudytuvės sergantiems aštriais uždegimais arba ligomis širdies ir kvėpuojamųjų organų. Be maudytuvių iš verdenių vandens ir visokių vietinių ir svetimaealių vandenų gėrimui, Druskininkuose yra vartojami dar kitokie gydymai. Prie šitųjų priguli: gimnastika ir braukymas (massažas) po priežiūra tam tikro daktaro, elektriškas gydymas, maudymasi upėse — paprastai Nemune ir po krintančiu vandeniu Ratničankoje, ant galo kefiras ir tikras iš kumelių pieno kumisas. Kumisą taiso dvejoją: aptekoje tam tyčia pargabentas iš Samaros baškyras ir pulkelis atsiųstų ant vasaros į Druskininkus tam tikrų totorių Adeterovo firmos Kumisas taisomas Adeterovo totorių daug geresnis už aptiekoriaus kumisą, ir jį labiaus geria atvažiavusieji svečiai. Butelis kumiso kaštuoja 50 kapeikų; turintiems abonementą nuleidžiama truputį pigiaus.

Ką apie gyvenimą, tai jis Druskininkuose nepigus; ypačiai brangūs butai: už kambarį be tarno ir virtuvo (samavoro) mokama per mėnesį 25—45 rubliai. Pietus iš dviejų valgių galima turėti už 10 r. Valgomieje daiktai turi pusėtnai tokias prekes: mėsa 12 iki 18 kap. už svarą, sviestas 30—35. dešimts kiaušinių 20 kap., duonos svaras 1½—2½ kap, kvorta pieno 8 kap. Tarnas prekioja 7—10 rublių ant mėnesio. Gydymas verdenių maudytuvėmis gana brangus: kiekviena maudytuvė pirmame skyriuje be kokių priedų prekioja 65 k., o antrame 50 kap. (pradžioje ir pabaigoje sezono pirmame skyriuje prekioja 50 kap., antrame 30 k.), iš trečiojo skyriaus maudytuvių tegali naudotis prasti kareiviai. Be privatiškų gyvenimų Druskininkuose yra du viešbučiu, kur gal sustoti atvažiavusieji ant trumpo laiko. Žinoma, juose galima nusamdyti kambarius ir ant mėnesio, tiktai brangiaus prekioja tie kambariai, kaip privatiškuose namuose. Druskininkuose yra keletas restoranų ir mažesniųjų virtuvių pavalgymui, be to keletas duonkepių ir konditorijų ir daugybė kromų visokio didumo. Gėrymų pardavimai priguli vienai žmogystai. Visokie indai virimui, valgymui ir gėrimui arbatos galima gauti iš vietinių kromų ant palaikos už nedidelę prekę. Druskininkuose yra gerai įtaisyta aptieka, aptiekoriškų daiktų magazynas, katalikų bažnyčia, rusiška cerkvė; iš vyriausybės vietų yra valsčiaus namai, dvi žemutini mokykli, pačta bei telegrafas ir kareivių sanitariska stacija. Apveizdėjimui neturtėliū ligonių yra krikščioniški, „brolių namai“ prie rusiškos cerkvės ir dvi žydų prieglobi. Ant vasaros į Druskininkus atvyksta daugybė daktarų — specialistų visokių ligų. Svečiai linksminasi visokiu būdu: plaukydami Nemunu laiveliais ir garlaiviu, važinėdami ir jodinėdami arkliais ir velocipedu; vežimų ir vežėjų Druskininkuose, turinčių po vieną ir po porą arklių yra užtektinai. Prie didžiosios restauracijos (Kursaal) yra knygnas ir kambarys šokimams, kur du kartu per nedėliā būna šokantieji vakarai; čionai-pat esti koncertai ir teatras. Parke kasdien rytą ir vakarą dailiai žaidžia didelis orkestras.

Suvažuoja į Druskininkus paskutinį laiką kasmetai lyg 5—6 tūkstančių svečių. Gydymo sezonas

traukiasi per keturius mėnesius — nuo 15 Gegužės lyg 15 Rugsėjo. Važiuoti į Druskininkus galima dvejopai: arba geležinkeliu lyg stacijos Poriečia (paskutinė stacija prieš Gardiną nuo Vilniaus pusės ant Peterb. ir Vars kelio), nuo Poriečios 17 verstų arkliais lyg Druskininkų (prekiuoja 1 r. 34 k., — reikia derėtis); važiuojama dar geležinkeliu iki Gardinui, o paskui Nėmuno garlaiviu 40 verstų į Druskininkus; bet ant rasis kelias daug ilgesnis ir nusibosta, labiausiai plaukiant iš Druskininkų į Gardiną prieš vandenį. Bilietas, važiuojant garlaiviu, — prekiuoja I klasoje 1 r. 25 k., II kl. — 85 k.

Linkėdams mūsų tautiečiams, kurie gali, apsilaikyti ateinančią vasarą Druskininkuose, prašau atiduoti nuo manęs labas dienas milžinų pušiai ir, išklausius nuo jos kokią nors senovės pasaką, pranešti ir mums. nes aš to atlikti nespėjau.

Iš svetur.

Petrapilis. Petrapilio technologiškame institute buvo nuo senovės atvira studentiška valginyčia, kurią vedė patys studentai. Čionais buvo įvestos visokios įtaisos, kurios turėjo siekti pagerinti ir išlaikyti medžišką buvį beturėdį studentų, kaip tai: kassos savitarpinės pašalpos, biuras parupinimui darbo studentams, dovani pietus, ir t. t. Vienok Rusų valdžia (kartu su apšvietimo ministru Delianovu), kuri dabar steigia mokyklas paversti į kazermes ir iš studentų padaryti kareivius, pradžioje šio mokslamečio atėmė iš studentų rankų visą ką, teip pat ir pinigus, kuriuos suaukavę buvo visų Rusijos kampų filantropai ir patys studentai užturėjimui nuo nupuolimo savo nelaimingų brolių. Žandarmerija rodo savo neklaidingumą ir mokslo dalykuose: sakydamosi norint pagelbėti beturėčiams, ji nesidrovi ir griaua geradėjystę. Kada patys studentai vedė valginyčią, institutas niekam neprivalė mokėti už tai nė skatiko, o dabar tapo išrinktas valginyčios užveizdu kapralas, kuriam mokės 1½ tukstančio rublių algos iš pinigų, paskirtų ant stipendijų studentams. O nuo studentų kassos, biuro — nuo tų blaškos, tik sulaužytos spyros ir sudraskytos knygos!

O p. Golovin'ui, instituto direktoriui, bus paskirtas už tai medalis!

Petrapilyje buvo atsitikimas, kurisai liudyja, kaip lenkai gražiai darbuojasi po internacionališkas institucijas. Vienas studentas, lietuvis ir katalikas, įstojęs į augštesnę mokyklą ir neturėdamas iš ko pasitaisyti drabužių, nuvyko į „Katalikišką draugystę“ prie bažnyčios šv. Katrynos. Nemokėdamas dorai lenkiškai, jisai atsiliopė į sekretorių, kokį ten lenką „Sendziuk'a, rusiškai, melddamas pašalpos pasisudinimui drabužių. Lenkas paklausė, kokios jis tautos, ir, gavęs atsakymą, kad prašytojas lietuvis, turėjo drąsumą duoti jam notaciją ir užklausti, ar neįjims prašytojas pinigų iš „Lietuvių Labdarių Draugystės“ Petrapilyje (nes p. Sendziukas yra smertinas lietuvių priešininkas). Ar tasai lenkomanas turėjo tiesą klausti prašytojas tautystės? Jug toje katalikų draugystėje randame ir italus, prancuzus, vokiečius, lietuvius, lenkus! Jei ne, tada tasai atsitikimas aiškina, kad lenkai nori iš tos draugystės padaryti „Rrecz pospolita“, nes reikalauja, idant už pašalpą visos tautos šnekėtų lenkiškai. Ant galo, nurodymas ant „Lietuvių Labdarių Draugystės“ liudyja, kad p. lenkai da smailina dantis ant lietuvių ir negreitai išsižadės savo tradicijų link Lietuvos.

Petrapilis, 10 Rugsėjo.

Šeriakštietis.

Iš Lietuvos.

Iš Suvalkų gubernijos.

Naujas mokiniojas lietuviškos kalbos Suvalkų gimnazijoje ir jo pasikalbėjimas su direktorium apie programą išguldymo lietuviškos kalbos. — Įtaisymas cerkvės ir internat prie Mariampolės gimnazijos. — Paliepimas mokinti pradėdamosiose mokyklose sodininkystės ir vietinės kalbos. — Rusų valdžia keičia savo politiką link lenkų.

Dar prieš vakacijas mokiniojas Suvalkų gimnazijos Požerskis tapo perkeltas į kitą gimnaziją. Gimnazijos direktorius atsidurė nesmagiame padėjime, nesa, išėjus Požerskiui, nebuvo kam mokėti lietuviškos kalbos, o pagal įstatus lietuviška kalba turi būti gimnazijoje išguldoma. Gimnazijos direktorius kreipėsi prie vieno lietuvininko, vardu Kassakaičio, pabaigusio juridiską fakultetą, o dabar pagalbininko sekretoriaus apygardės sūdo, ar tasai neapsiimtų mokėti lietuviškos kalbos gimnazijoje. P. Kassakaitis sutiko, ir tapo Varšavos globėjo per mokinioją „по большому наитию“ užtvirtintas. P. Kassakaitis mokino lietuviškos kalbos dar prieš vakacijas kokią porą mėnesių; tai ėjo ne lengvai, nesa darbas buvo jam visai naujas, o vadovėlių jokių neturėjo. Su pradžia naujų mokslo metų p. Kassakaitis rengėsi pradėti sistematiską darbą, ant kiek tai leidžia Apuchtino įstatai; o tie įstatai labai susiaurina programą mokinio lietuviškos kalbos: mokėti pagal gramatiką Schiekopp'o, išleistą Varšavos globėjo rusiškoje kalboje, ir pagal „Русская Грамота“ — tai ir viskas; daugiau nieko negalima mokėti. Programos dėlei turėjo p. Kassakaitis gražų pasišnekėjimą su naujai pribuvusiu į Suvalkus direktorium (senasis direktorius Mossakovski's tapo perkeltas į Mariampolę), kursai, matoma, apie Apuchtino įstatus nė žinote nežinojo, nė girdėtė negirdėjo. Prie pirmutinio pasimatymo klausia direktorius p. Kassakaičio, kokius jisai lietuviškus autorius skaito su mokytiniais? „Jokių“, atsako ansai. „Nė Donelaičio, nė Juškevičiaus Tamista neskaitai?“ „Nė Donelaičio, nė Juškevičiaus“, atsako p. Kassakaitis. „O gramatiką Tamista mokini pagal Schleicher'į?“ „Ir gramatiką mokiniu ne pagal Schleicher'į“. Tad direktorius, lyg baisia nusistebėjęs sako, kad jisai nesuprantas, kaip tai gal buti, ir kad jisai parupijias šituos autorius ir p. Kassakaičio prašysias programą susatyeti, pagal kurią jisai teiksias mokėti; prie to prideda, kad jisai pats labai interesuojasi lietuviška kalba ir pats kontroliuosias mokiniojaus darbą. Kada p. Kassakaitis atsiliopė, kad viskas tai labai gerai, tik nereikia nenžmiršti, kad visi lietuviški autoriai, spausti lotyniškais raidėmis, uždrausta skaityti su mokytiniais, ir, kad jo programa labai siaura; nesa atsieina mokėti tik pagal Schiekopp'ą ir pagal „Русская Грамота“. Direktorius, tai išgirdęs, didei nusistebėjo, vienok prižadėjo užklausti Apuchtino, ar nė augštesnėse klasose negalima skaityti lietuviškų autorių. —

Mariampolės gimnazijoje šimet tapo įtaisyta cerkvė. Pats Pobiedonoscevas paaukavo, kaip jau kartą buvo „Varpe“ minėta, šitam siekiui 3000 rublių; o trukstančius pinigus sudėjo pravoslavai Mariampolės „obivateliai.“ Pirm dvejų sąvaidių buvo pašventinimas cerkvės; visi gimnazijos mokiniojai buvo užkviesti pributi ant tos ceremonijos, ir pribuvo; stokavo šį kartą tik gimnazijos prefekto, kn Miknevyciaus. Kodėl jisai nepribuvo, negali suprasti. . . Jei galėjo anais metais pributi ant pašventimo „ikonos“ atminimui atsitikimo prie Borkų, tai konsekvencija reikalavo ir dabar pributi.

Dabar kiekvienas užduoda sau klausimą, ar tik nebandys gimnazijos valdžia varyti visus mokytinius caro dienomis į cerkvę? —

Internatas teip-pat jau įrengtas Mariampolės gimnazijoje: jame patilpo 46 mokytiniai. Da prieš vakacijas visi kalbėjo, kad gimnazijos valdžia nevers eiti į internatą. Bet be vertimo negalėjo apsieiti, nėra kitaip internatas būtų tuščias pasilikęs. Pats vertimas gana gudriai buvo įtaisytas: kas tik šimet norėjo vaiką paduoti į gimnaziją, turėjo sykiu su prašymu, prileisti prie egzaminų, paduoti ir prašymą, kad vaiką, jei jisai egzaminę išlaikys, priimtų į internatą. Išėjo visai slidžiai; bet naujai į gimnaziją įstojusių neuzteko internatui; dėlto prieš pat pradžią mokslo visiems silpniaus mokiniams tapo paliepta pereiti į internatą. Girdėti, kad daugelis tėvų neleidžia į internatą ir atsiima namon — nevalioja, mat, panešti tokių didelių kaštų. Jei mokytinis patenka į internatą, tai leidimas į mokslą atsieina į 300 rublių (190 rubl. už internatą, 40 rubl. už įrašus, o drapana, knygos ir kitoki reikalai visados dar į 70 rubl. ant metų išneša). Vidutiniam ukinikui šiame ekonomiškio kriziso laike ne tik ką sunku, bet tiesiog negalima pakelti šitokio kašto. Jei šis internatas ilgiaus pabus, tad galima tikrai pranašauti, kad neužilgo Mariampolė neteks gimnazijos, nėra ne bus kam leisti vaikų į ją. Butų gerai, kad ukininkai rinktų parašus ir siųstų į ministeriją prašymus išnakinti internatą. —

Mokytojai pradadamųjų mokyklų Suv. gub. gavo paskutiniam laike iš ministerijos per Apuchtiną paliepiamą įtaisyti prie mokyklų sodelius — mokyti vaikus sodininkystės, ir 2 valandi per savaitę vietinės kalbos (lietuviškose mokyklose — lietuviškos kalbos) —

Į apygardės sudą Suvalkuose vėl pradėjo priimnėti kandidatus katalikus. Beveik per porą metų visą katalikų nepriimdavo. Girdėti teip-pat, kad porą turistų lenkų gavo vietas tyrinėtojų sudočia-jau Lenkijoje; tai paskutiniuose metuose teip-pat buvo negirdėtas daiktas. Dėlko mainosi rusiška politika, sunku pasakyti. Teko man išgirsti štai kokia nuomonė: buk rusiška valdžia, juo tolyn, juo labyn persitikrinant, kad lenkai virsta tikrais Rusijos patriotais. tikrais ramščiais „царя и отечества“, jei tik jie gauna šiltas vietas; ir kad tai dėlėi šitos priežasties valdžia pradadamė lenkus glostyti.

Šita nuomonė išrodo man labai paradoksališka; aš nelabai noriu tikėti, kad teip būtų. Vienok faktai pasilieka faktais ir šitie taktai turi turėti savo motyvus; tik tų faktų dar permažai, dėlto-gi ir motyvai nesiduoda nusitverti už nuodegos. *P. M. Paulius.*

Iš Prūsų Lietuvos.

Prūsų lietuviški laikraščiai apgarsino neperseniai pašaukiamą rinkti vardus peticijai prie kultaus ministerio dėl išlaikymo lietuviškos stipendijos prie Tilžės gimnazijos bei Karaliaučiaus akademijos. Priežastis to dalyko šita. Lietuviška stipendija prie Tilžės gimnazijos karaliaus Fridriko Wilhelm'o III vien Lietuviams įsteigta neva už jų prilankumą prie prusiškų karaliaus namų bei už jų narsybę karšė prieš Vokietijos priešus, bet iš tikro tam siekiui, idant tie gimnaziją lanke Lietuviai, vokiškos kultūros aplaižyti, taptu platintojais vokietystės Lietuvoje. Dabar šita stipendija ne vien Lietuviams duoda, ją gauna teipojau ir Vokiečiai, kurie Tilžės gimnazijoje lanko kursas lietuviškos kalbos; tankiai lieka Lietuvys aplenkta, jeigu Vokietys, lankas lietuviškus kursus, gabesnis ki-

tuose moksloose. Teipo viens vargingas Lietuvys, lan-kydams Tilžės gimnaziją per 4 metus, negavo stipendijos, kadangi jam prancuziška kalba nesisekė, o iš jo dalies tame laike naudojosi Vokiečiai. Karaliaučiaus akademijoje vėl daugiaus Vokiečių naudojasi iš stipendijos, neng lietuvių. Įkurtojas šitos stipendijos ją vienat lankytojams Tilžės gimnazijos tepriteikė, todėl dabar Provincial-Schul-Collegium's, po kurio apveizda šita stipendija randasi. ją ir teduoda vienat Lietuviams Tilžės gimnazijos, o Lietuviams, baigusiems kitas gimnazijas, ne. Pereitą vasarą viens Lietuvys, baigęs Klaipėdos gimnaziją, rupinosi ją įgyti, bet negavo, kadangi ne Tilžės gimnazijoje buvęs; atpenč, gavo viens vokietys, kurs ne Tilžės gimnazijos nematęs ir ne žodžio lietuviškai nebuvo girdėjęs. Todėl dabar apsiėmė Lietuviai prie kultaus ministerio pasi-guosti ir prašyti, kad šita stipendija būtų duodama vien Lietuviams ir tai ant visų Prūsų Lietuvos gimnazijų. Vokiški laikraščiai, patyrę turinį šitos peticijos, pradėjo siusti prieš Lietuvius. Vieni šaukė, jnog Lietuviai keliasi prieš valdžią, kiti sulyginu mus su Lenkais, kiti šep apmaudyjos iš to. „Berliner Neueste Nachrichten“ rašo ironiškai: „To dabar mums reiktų, kad kozna maža giminėlė mūsų žemėje norėtų savo tautystę atgauti ir pradėtų musų viduje prieš mus dirbti, o tai dar ant mūsų kaštų. Vokiečių žemė sudės pinigus, o vargingieji Lietuviai išsimokins su musų pagelba augštuosius mokslus ir pradės tarp savo tautiečių prieš mus dirbti.“

Skaitlius pinigų įėjusių ant „Varpo“ bei „Ukininko“ reikalų nuo 15/3 Vasario 1894 m.

Nuo M—iečių	100 rbl.	Transp.	350 rbl.
„ Slibino	35 „	Nuo B. A.	10 „
„ Klumpians	30 „	„ Dzuko	25 „
„ Išlandžio	10 „	„ Greitakojo	5 „
„ Dieglio	10 „	„ Tarainio	5 „
„ Meškino	29 „	„ Draugaičio	5 „
„ Gabarto	1 „	„ — N	3 „
„ Kauniečio	25 „	„ Petrapiiliečio	10 „
„ Šv - niškio	100 „	„ Bangpučio	12 „
„ Obelaičio	10 „	Smulkiais	4.15 r.
Suma 350 rbl.		Viso labo 429 15 r.	

Pasarga. Kurie yra mokėję pinigus šitam tikslui, o čionai nepaminėti, tegul teikiasi atsisaukti, idant galimos klaidos galėtų būti atitaisytos.

Paskutiniai šių metų „Ukininko“ priedai.

- 1) Nr. 5. Kaukazo belaisvis, apysakėlė iš Tolstojaus.
- 2) Nr. 6. Apie keletą tikrų ir pramanytų mėšlų.
- 3) Nr. 7. Kaip senis Makrickas prieš Lietuvišką kovoją. Draugaičio apysakėlė.
- 4) Nr. 8. Kaimynų pašneka, apysakėlė J.
- 5) Nr. 9. Ant nakyvynės, apysakėlė D-ro Baltušio.

Gromatnyčia.

Daugiui, Mahanoy Plane. Tuos pinigus, kuriuos kas siuntė ant „Žodyno“ per p. Sauniaus adresą, paėmė p. Noveskis. Dėlto Jusų laiška mes įteikėme p. Noveskiui. Bet p. Noveskis mums sakė, juog p. Saunius Jusų pinigų tą-kart visai nepriėmęs, pagražinęs atgal.

Tėvynės Mylėtojai, Lietuvos viduryje. Jusų eileles rasi vėliaus kada patalpinsime į katrą laikraštį.

Turiny: Gardu, bet pertoli. *Joniškis.* — Vilkienė. — Tėvynės varpai. — Nauji istoriški takai. (Tasa.) — Druskininkai. *Vaistininkas.* — Lietuv s istorija. (Tasa.) *Lietuvos vaikas.* — Kritika ir bibliografija. *Sėbratis.* — Lietuviški laikraščiai. — Rusų darbai musų literaturoje. *A. R.* — Iš svetur: *Petrapiilis. Šeriankštietis.* — Iš Lietuvos: Iš Suvalkų gubernijos. *Paulius.* — Iš Prūsų Lietuvos. — Kvitos. — Gromatnyčia.